

PAMĚTNÍ

KNIHA

obce

B R A N N É

od r. 1914 s nejstaršími
dějepisnými obzry
Obsah na stránce 115.

Pamětní kniha obce Branné od r. 1914 založena
1. srpence 1923

Kronikáři obce Branné

Jméno	Povolání	Den, rok narození	Domovská příslušnost	Do pamětní knihy zapisoval od - do	Poznámka
Vacek Josef	učitel měšťanské školy	15. IV. 1888	H. Branné	od 1/7. 1921 - v r. 1923	Svi. funkce byl maceš a veděl místním zhoršení svi. m. školy.

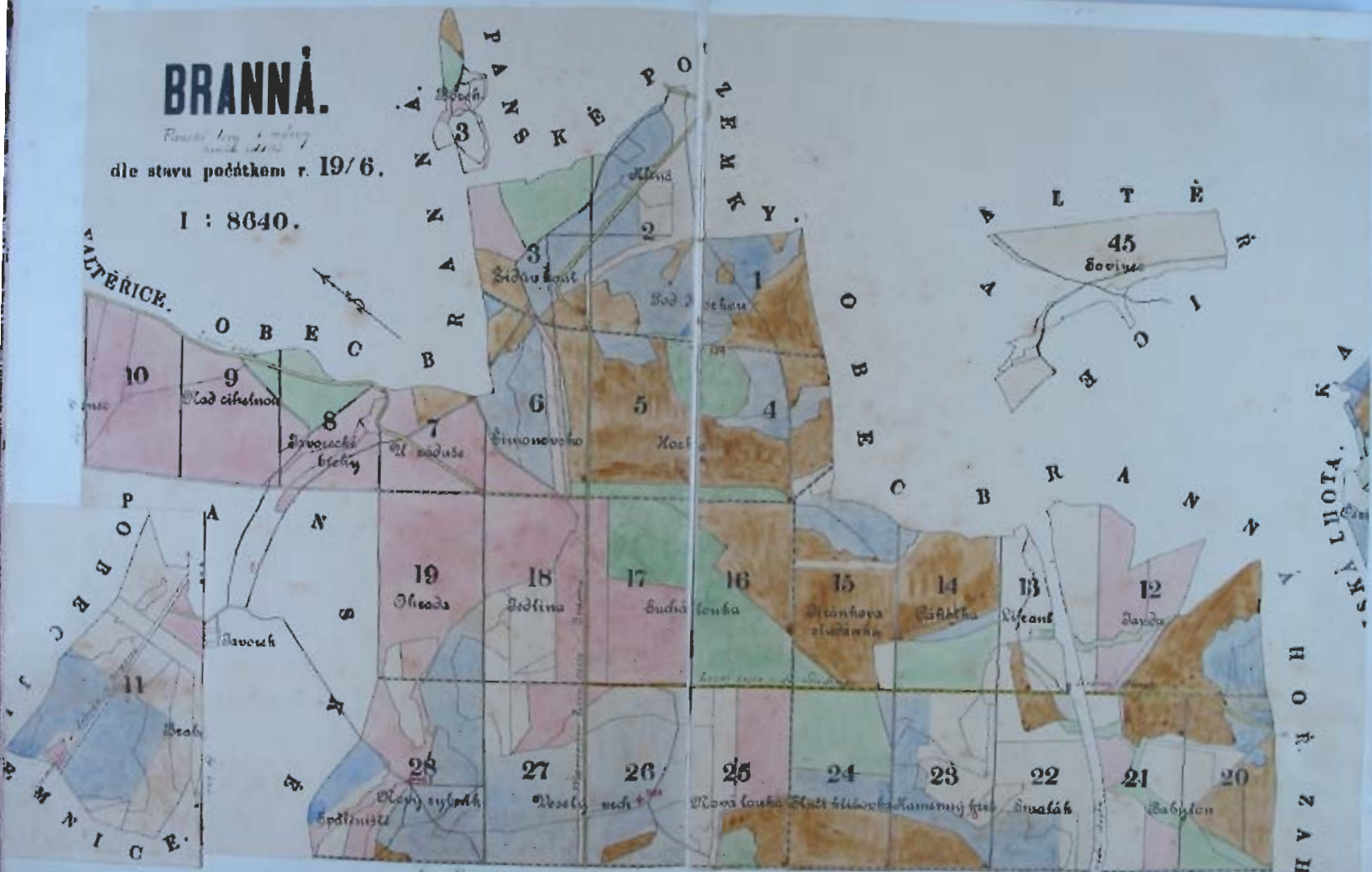
Handwritten signature:
předseda pamětní
komise obce 1923-

Pauses long & weary
with all the

1 : 8640.

"Zlatá věc jest paměti spisovati."

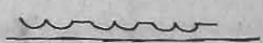
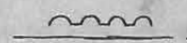
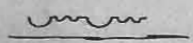
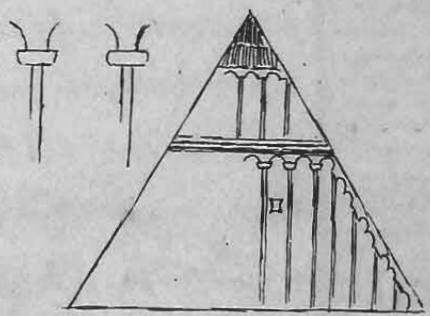
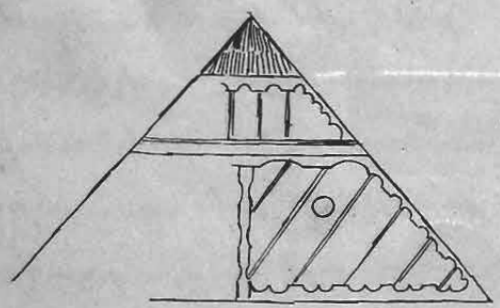
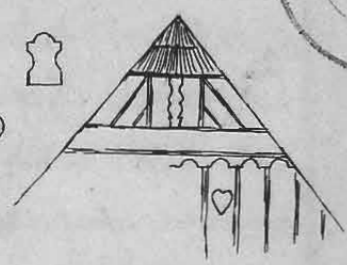
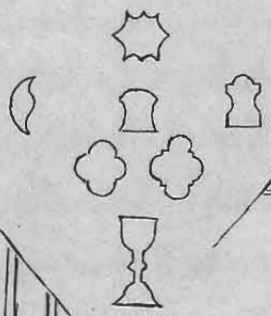
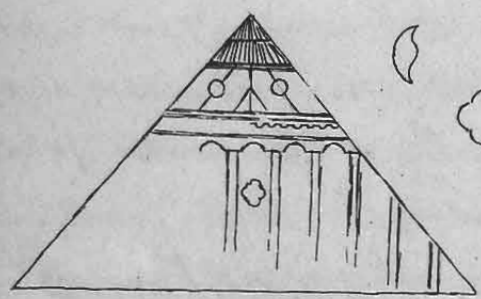
(František Jan Vavák)

Obec Branná leží v jihovýchodním cípu soudního okresu jilemnického (politický okres Jilemnice - úpa Mladá Boleslav). Rozkládá se v mírném údolí potoka Souince (Souinky) v délce 2 1/2 km mezi městy Uchlabínem a Jilemnicí. Osady Valtěřice, Branná, Dolní Branná (Hennersdorf - dřív. Unter-Branna), Kunčice a Lhota klášterní tvoří nepřetržitý pás v délce 13 km. Při potoku a silnici rozkládají se domky thalců a řemeslníků, za nimi chalupy a statky. Ke katastru obce Branné, jež měří , patří samoty Čertův mlýn, Nouzov, Trenčín, Vejšplacha (u Petříkovu mostu - Letná), Chrbý (Pod Chrbý), Bohdanka, Zlatá dolá (Zlatodol - Ve zlatých dolech) a tři strážné domky na trati severozápadní dráhy. (Domky při polní cestě č.p. 180, Pod střední a u pandy). Domky jsou většinou kamenné (z cihel) a kryty eternitem, taškami, papírem, šindelem a zřídka došty. Turdí krytiny pocházejí většinou z doby válečné. Rolníci z nedostatku slámy a krmiv v r. 1915 strhávali došty a poněvadž ve statcích peněz bylo nad-

bytek, opatrovali své statky pevnými krytinami eternitovými. Té novostavby, pocházející z doby předválečné, mají krytiny tuhé. Škoda, že staré, sušší dřevěné domky s pěkně vyřezávanými lomenicemi téměř již zmizely a byly nahrazeny neúhlednými stávkami cihelnými. Pároutý domek cihelný jest čestnou výjimkou jest špatným vysvědčením nynějších stavitelů, že nedovedou ani toho, co dovedli dříve prostí mistři tesaři, kteří suými stávkami utišili našim osadám tak útulný a milý ráz. Nutno litovati, že nezachovali se aspoň fotografie a kresby lidových, často velmi umělecky provedených pavlačí, vchův, lomenic i celých domků. Zničen jsou památky lidového umění stavitelského, vymřeli starí mistři tesaři, vymřeli pohádkáři a povídkáři, mizí staré ztráty, úcta a láska k lidovému umění a památky ^{našich} lidového umění pyšní se v cizích sbírkách a museích (Urchlabí - Německo).

Před válkou velikou pátí věnovaly hospodynky zahrádkám, kde pěstovaly karafiáty, reseda, boží dřevce (brotan), máty, slavněty, astry, sedmikrásy (srdíčka - seřečky) petrklíče, macešky. V neděli krásily pamětní modlitební knížky obličnou mátou o božím dřevcem, mládež libovala si všakpě v růžích, astrách, jitrinách a pod.

Ve valce květiný nahrazený zeleninou, ploty pohřbí
a zahrádky pustly. Za okny pestrí se směsice pelargo-
nií, fuksií, begonií, chrysanthem (listopadok); dluhy ve-
likou péči věnují myrtám a rozmarinám. Je úrodnosti
otno bez květinové ozdoby.

Na březích potoka pěstuje se hojně jasanů,
topolů, javorů, u statků a chalup přetváří nás dobře
pěstované sady, takže při pohledu s výšiny domky
mizí v bujně zeleni stromové; jen několik stromů
střídá vyčnívá. Před rámkem zdobí osadu větvitě
lípy, na dvoře rámečkem rozlehlé kaštaný a pěkné
nejmutovka, za rámkem obrovitě černé topoly (průměr
100 cm - 1 m), které nyní postupně odsouzeny jsou
k smrti a nahrazovány lipami, u hrobovy mohutní
jilmý, u kostela rozkládá mohutnou svoji korunu
stříbrný topol - nejkrásnější strom Branné. U Dolek
na cestě ze rámta do Martinic připomíná staré
rástí časy obří dub (- u dubu), jemně blest
jednu ze tří větví zasáhl a rozdrtil. Opodál zvedá
stříhlé své tělo obrovitě modřín () u č.p. 81
přetváří nás obr jasan ()

Z jednotlivých domů vynikají starobílostí
č.p. 74 (Wiesrau dům - nyní Smrček Trant), č.p. 21 (Mc-

chytku Eduard), č.p. 20 (Kubát Josef), č.p. 118 (Blázková
Anežka), č.p. 18 (stará škola), č.p. 32 (dům Weigau-
tů), č.p. 93 (Hamáčeková Albina), č.p. 212 (staré myto),
č.p. 215 (Pitrmann Richard), č.p. 206 (Hník Karel - Ráj)

Tyto domy postavili obchodníci plátnem v době,
kdy Branná bývala sídlem plátonictví. Domy ty
hlásají často slávu branských plátoníků, kteří
jezdili na trhy do Brna, Vídně a Lipska. Bran-
ské plátno mělo svoji obchodní značku a bylo
velmi oblíbeno. Těmto obchodníkům vedlo se před 100
lety lépe než rolníkům^(prosklá) a poměrně blahobyť na-
šich osadníků přilákal mnohé rodiny z kraje,
které se zde usadily. Prostí tkalci však neměli
nikdy na různých ustláno a bída bývala jejich
údělem.

Ku konci 18. stol. zboží
rozšířeno i do Holandska
a to plátno ve, ušitých
bednář plátnem obitých
a přive vo ušitých sudů
(15-22 centů v ceně
4000 - 6000 stříbr.) Obchod
tento zprostředkovali šlechtě
překupníci, porděti Hynek
Meisner, Urechabí. Ze
starých plátoníků dle domů
nachází se doposud ušití
hoky, ve stropě u stěn, na
kterých zboží bylo ušitě.
R. 1805 byla přive a plátno
najednou a kroja plátna
dle chodě prodávali se
za 800 - 1200 stříbr., ve
kterých pověr bylo možno
koupiti domky s zahrada
a polem (chalupu).

Dle sčítání lidu

v r. 1842 měla Branná 242 domy a 2314 oby.,

" 1890 " " 259 domů a 2136 " "

" 1921 " " 298 " " 1926 " "

z nichž jest národnosti německé.

Dle náboženství jest římských katolíků,

katolíků československých, náboženství

česko-bratrského evang. a bez vyznání.

(Nábož. česko-bratrské evang.
jest bývalo nábož. evangelické
(helvetické i anglikánské vyz-
nání) - Církvi československé
usmířlo a dle po převzetí
1949-50.

Rokem 1919 měla Branná 1136 obyvatel od 20 let a to 496 mužů a 640 žen, z nichž bylo.

1) tkalců	133 + 97
2) dělníků neuvučeních	104 + 106
3) ~ ~ ~ uvučeních	17 + 72 (šichy sádků)
4) živnostníků	102 + 6
5) žen zaměstnaných v domácnosti	290 (věření, praní, úklid, výchova dětí, ošetřování dětí, práce v dílně)
6) rolníků	48 + 2 (44 statky)
7) chalupníků	2 + 5 (Ponevadž chalupy rodin úplně neuvučení, jsou uvedeni jako dělníci, živnostníci a tkalci)
8) domkářů	2 + 9 (Lidé bez vzdělání zaměstnaní)
9) čeledínů a služek	22 + 11 (ve statcích)
10) zřízenci a úředníci	31 + 4
11) jiných	35 + 38

Celkem 496 + 640

Následkem válečných ztrát je mužů o 144 méně.

10) Zřízenci a úředníci:

a) učitelé	7 + 3
b) záměstci úředníků	9
c) úředníci jinde zaměstnaní a zde bydlící	4 + 1
d) četníci	3
e) kněží	2
f) poštmistr	1
g) hajný	1
h) šafář	1
ch) listonoš	1
i) skladníci (Urchlové)	2

Celkem 31 + 4

3. Dělníci uvučení:

a) šichy sádků	72
b) zedníci	11
c) střešníci trati	3
d) slavač (Urchlové)	1
e) typograf (ne ~)	1
f) montér	1

Celkem 17 + 72

4. Živnostníci:

a) obchodníci	10 + 4
b) ošumění	16
c) krejčí	16
d) pekaři	11
e) hostinští	4 + 2
f) truhláři	6
g) švadleny	6
h) řezníci	5
ch) tesaři	5 (zaměstnání v stavitelství)
i) koldři	4
j) zámečníci	3 (- - - v Urchlabí)
k) malíři pokojů	2 (- - - jinde)
l) klomptři	2
m) kováři	2
n) bednáři	2
o) holci	2
p) pokrývači	2 } zaměstnání jinde - doma jen částečně
q) zahradníci	1
r) sedláři	1
s) cukráři	1
t) náteráři	1 (doma jen částečně zaměstnání)

Celkem 102 + 6.

u jiní:

a) výměnkáři	13 + 24
b) chovanci chudobna	6 + 7
c) soukromníci	3 + 7
d) studenti	7
e) pensisté	5
f) záposilky	1
Celkem	35 + 38

1. Thalci jsou po válce téměř bez zaměstnání. Před válkou pracovali hlavně německým obchodníkům v Urchlabí (do plemnice řídke - méně vydělali).

2. Dělníci nájmutí pracují ve urchlabském průmyslu a thalcouně. Pouze malé procento zaměstnáno je v thalcouně papírně v Dolní Branně, na trati severozápadní dráhy a v lese při kácení dříví. Ve válce byli téměř bez zaměstnání (malé podpory v nezaměstnanosti státní i toudní), po válce zaměstnání 3-4 dny v týdnu. Pouze několik toudrů (Šťastný - slévárna v Urchlabí) zaměstnávalo dělníky úplně. V r. 1923 na podzim mly příděly thalcouně téměř průmyslových stou dělníků.

Před válkou, ve válce i po válce vedlo se ^{najmutě} thalcouně. Před válkou vydělával průměrný thalcouně 6-11 Kč, tovarní dělníci 12-18 Kč, po válce thalcouně od časněho rána do pozdní noci 40-100 Kč týdně, toudní dělníci 100-200 Kč týdně. Z vydělaných peněz stěží zahladil hlad a v době válečné o poudělně trhal poslední zbytky prodeje a šatů z doby předválečné.

Po válce zavedeno sítkování a nautětrání kordelků. Tuto práci vykonávali hlavně ženy a školní děti, roznášejí srovnáním přímým pro sítkování a úpravu kordelků řídke.

Uprostřed vsi je starobylý zámek bývalých hrabat
z Harrachu postavený dle J. Šíra (říd. uč. - branský rodák)
r. 1563 zedníkem z Valdštejna na Štěpanicích a Dymo-
hurech, jenž přeložil sídlo své truchle ze Štěpanic do
Pyrané. Jeho syn, Vilém z Valdštejna, který od své
matky Marie z Martinic pečlivě vychován, vzbuzoval
naději, že bude jednou zdárným synem svého národa.
Jeho jméno jest i na zámku v Pyrané pětně zvě-
stáno mezi znaky Valdštejnů a Martiniců tímto
versoum:

Gemula mens hominum, quid non molietur honoris:
viderit ut structa mole tumescat humus?
Crescit amor formae, preciosa pulcra putantur.
Ast utinam precium forma uenusta ferat?
Forma domus pulchrae pulcherrimus auctor et hospes,
qui virtute suam promeruerit decus.
Exulet hinc ergo vitii deformis aceruus:
occupet ut virtus semper habenda locum.
Dies et annus foundationis.
nata II CVLlo LMe +Vo Lo CVs Iste se CrafUr
Longos Insta annus fLorentI nobILIs orVo.

Čestný překlad:

Což duch člověka zárlivý nepodinitně pro slávu:
Což nehladí, aby dům a půdy vplnil se hrd?
Ku vkusu lásky přibývá, nádheru máme za krásu.
Kde přiměsí vsáct nádheru vkus přelíbý!
Vkusný dům spanilého pána a hosté jen obraz:
jen mužnosti svou zásluhou skutečné dobyl.
Družstvo ihned škarodě neřesti se úpřímou vzdaluj:
Stan aby zadržala cnost povždy i sídlila zde.
Den a rok calotám.

Narozeninami tuými, Viléme, zasvěcuje se místo toto,
Dlouhá léta Ti, lechetně v truchlém větru.

Nad tím nápisem čtou se jména Abraham, Solon, Job.
svědčící o tom, že tu jejich obrazy rysované byly.

Pod nápisem roznamenan jest rok 1582 a ten-
to český nápis:

Jedna věc hrdí stavení,
že úst jemu dáno není,
Aby se samo hrdilo,
Když by se o něm mluvilo;
nebo jest zbaveno i sluchu,
nemá v sobě ani ducha.
Kdož je bude pamatovati,
Těj: ulé nechce poslouchati

Edeněk z Valdšteina.

Maria z Martinic.

V třicetileté válce byl zámek branský značně
zničen. Z rozkazu Kardinála z Harrachu, byl zá-
mek branský ^{r. 1646} opraven; znaky ^{nápisů} byly omítkou zale-
peny a teprve v r. 1868 J. z Harrachu očištěny a
obnoveny. Nápisů tyto byly asi dílem učeního
M. Adama z Vlně, jehož doporučil jistě Bo-
řita z Martinic sestře své ze vychovatele mlá-
deho Viléma a spolu ze farděře ve Branné a sám
jej tam k ní zavedl.

Jak již výše uvedeno, byl zámek ve válkách
svědských značně zpustošen. Před poškozením byl
o dvou poschodích, z nichž druhé Kardinálem z
Harrachu více restaurováno nebylo. Klenutí prvněho
patra je velmi ozdobné a pruty zdobené; slouží nyní

Původní kolonáda i v prvním poschodí.

za místnosti vrchnímu lesnímu úřadu. Čelní strana zámku do dvora má kolonádu se čtverhrannými sloupy; strana tato i se sloupy a oblouky obložena byla štukovím (jak obvyčej býval v 16. věku). Při opravě zámku v r. 1908 nalezena pod omítkou nádherná sgrafita, arabesky a nápisy, které představovaly výjevy ze života panstevního a selstevního. Dle stop pod omítkou byl zdoben celý zámek nápisy, arabeskami, figurami, sgrafity a freskami a náležel k pravým skvostům českého umění stavitelského. Škoda, že ozdoby v původní slibné podobě nemohly býti následkem poškození obnoveny. Opraven r. 1908 zachován vlys v I poschodí a sgrafita na čelní straně do dvora.

Na zámku v Branně u Václav^{žáruby} a Hustiřan na Třeboveticích a Štěpanicích a jeho paní Englbουργy Žárubové našel hrátického pohostinství před vyhnanstvím poslední biskup jednoty Čestobratstva a učitel národů - Jan Amos Komenský - a to v západní části přízemí hlavní budovy. Za správy panství Branně pod kardinálem z Harrachu byla prý podlaha v bývalém útulku Komenského ve Branně vytrhána a spálena. Teď se vypravuje, že Komenský před odcho-

dem ze Branné schoval knihy ve stodole čp.
ve Valtěvicích do tajné skrýše z kramení.

U třicetileté války Branná značně trpěla
Již již bylo uvedeno, byl rámeček a dvůr znač-
ně poškozen, mnoho domů (fara) vypáleno.
Historie uvádí zvláště rok 1646, kdy pod jeni-
rálem Bannrem vsady našeho okresu byly vy-
drancovány a zpuštěny. Lid strýval se v lesích,
hybnul hladem a nemocemi. U té doby byla též
fideknice a ne jediný dům, který podno-
sila "Pecníku" slouci, vypálena. Mimo to utr-
pělo obyvatelstvo rekvisicemi císařského vojska
pod generálem Montecucculin. Tak značně, že
obyvatelstvo nerušal ani dobytek ani obilí. Bída
byla tak strašná, že císařští ^{hrabští hejtmani} vyslali do našeho
kraje komisi, která škody válkou zpuštěné
vyšetřila a navrhlá snížení kontribuce.

1646 opraven nejen rámeček, ale ^{částečně} vystavěn
znova dvůr a pivovar zcela. Při pivovaru
zřízena r. 1707 lednice a r. 1866 kůzdy
dle nejnovějšího způsobu (zavedeny).

R. 1710 zřízen špital pro 6 mužských a 6 ženských chudých a sestárých hrabečích dětních (služebníků), kde je do smrti o ně postaráno. Při špitále je kaple sv. Aloise.

R. 1840 započato se stavbou rodinné hrobtvy. Hrobtva je na požádání přístupna za dovolu vrátného v místě, kde je nyní hrobtva, byly věkovité stromy, které před stavbou se vykdcely.

Náučtevnice Pranné upoté krásná školní budova, která t.č. patří k nejlepšímu venkovskému školám našeho okresu. Škola byla otevřena 2/9. 1888. Když 16/10. 1919 otevřena škola měšťanská, část obecní školy (3 třídy) zřízena v budově staré školy, která byla od bývalého hraběte Harracha k účelům vyučovací pronajata.

R. 1920 otevřena v budově staré školy veřejná knihovna. Místní spolky zapůjčily obci na udržování a rozmnožení knih věnuje se v obecních prostředcích k ročně.

Pošta otevřena 1. list.
vadu r. 1872

Pošta zřízena na popud obecního úřadu 1871 a telegrafní úřad r. 19 k žádosti obecního a lesního úřadu a všech místních spolků.

Četnickou stanicí otevřelo okresní hejmantství

1/4. 1906.

1/2 1898 vyhovělo ředitelství severozápadní dráhy žádosti obcí Braneč, Branné Dolní a Valtěře a zřídilo na rozhraní obcí Branné a Branné Dolní zastádku.

Spolkový život je velmi živý a Branné t. č. má 26 spolků.

1. Podporovací spolek divadelní a ochotníků Tyl
2. Tělocvičná jednota Sokol
3. Národní jednota Severočeská
4. Sbor dobrovolných hasičů.
5. Sdružení Volné myšlenky.
6. Hospodářský a čtenářský spolek.
7. Učelářský spolek
8. Sdružení spolků (zástupci spolků nepolitických)
9. Sdružení pro postavení sirotčince a mateřské školy k účelům pomádky padlých hrdinů a legionářů (zástupci všech spolků)
10. Sdružení pro duševní obrodu národa (Spolek není úředně ustaven, pořádá však přednášky)
11. Spořitelní a záložní spolek
12. Úsrbecný konsumní spolek.
13. Sdružení invalidů.
14. Sdružení československých legionářů.

15. Výrobní družstvo ručních tkalců
16. Účelové bytové a stavební družstvo
17. Odbor železničních zřímců
- 18a) Volné sdružení mládeže.
b) Kroužek studentstva branského.
19. Místní sdružení republikánského dorostu.
20. Republikánská strana československého venkova.
21. Československá strana socialistická
22. ~ , ~ pracujícího lidu
23. ~ , ~ lidová
24. Social. - demokratická strana.
25. Životemstvo - obchodnická strana.
26. Národní demokratická strana.

V jihozápadní části obce rozprostírá se panství les, který je částečně obehnan oborou. Přirovněním + lesmistra Smída vystaveny (jsou) v lese pohodlné a široké cesty, které lákají k procházkám a před válkou byly, tak upraveny, že les dával dojem ohromného parku. Proto obec Branná hostí v létě značný počet hostů. U otrolí uvádají se trapez Stráž (Studený kápec - 629), Přílousk (704) a hora Želý (1012 + rozhledna 18). Tato místa poskytují okouzlující pohled na hory i kraj a rozhled se želeha patří k nejkrásnějším v Čechách. V poslední

dobře přichdají hosté i v zimě, aby na
cestách a pláních užíli zdravého sportu na
sánkách a lyžích.

Branná nachází se na útvoru permistém
a jen nepatrná část sv. katastru na útvoru
prehorním. Nachází se v předhoří Krkonoš
a hranice horopisná postupuje od Tryzno-
votky přes Valtěřice, údolím Kozince a po-
tém Uejšplachem k Urohlaví.

Hranice geologická, kde červené pískovce
s krystalickým břidlicemi sousedí, jest v nepa-
trné vzdálenosti výše a severněji. Červený
pískovec^{jak} po stránkách podél pravého břehu
řivky se táhnoucích, tak i více na východ
mezi Stěpanicemi D. a Valtěřicemi, Tryznovu
rotkou přetvořiv, proti prehorní břidlici vzhů-
ru stoupá.

Ž útvoru permistého vyniká hřbet Kou-
ce, který počíná se jižně od Arnoštova, postu-
puje podél řivky až k Hrabáčovu, kde údolím
řivky prolomen jest, dále na východ u Valtěřic
prořáží jej údolí potoka Kozince, načež se u
Branně více na jihovýchod obrací a u Dolní Branně

aplývá se širou vysočinou, z které se jihovýchodně od
 Branné vedá plochá kupa Principálek (523). Hornu
 stlátní se velmi přitře k potoku Vejslacha, jenž
 v Hněznicích pod žalým vnitřím, na sv. hranice
 obce Branné a Uchlabí tvoří a v Hartě do Labe
 se vlévá. Mezi údolím potoka Souince a Jilemky
 rozprostírá se vlnovitá vysočina, z které vynikají
 návsí Horka (529), Veselý vrch (508), Holubí vrch (509)
 a Brabeneč (512.)

Potok Souinka pramení pod Souincem, na roz-
 hraní Valtěric a Branné proráží křebet Hornce,
 ve Branné vymlel mírné údolí, které opět částečně
 nánosem zanesl a na konci Dolní Branné do Labe
 se vlévá.

Potok Dolský pramení se na luhách ssz od
 Bosátkova mostu, vytvořuje rovněž mírné údolí, na
 pozemcích rolníka Frant. Homáčka (kč.p. 167.) přijí-
 má potok Jiráčku (z lesního oddílu Jiráčkovy Studánky)
 a na račátku obce Dolní Branné do Souince se
 vlévá. Potok Dolský v době sucha vysychá, Jiráčka
 však i za největšího sucha má vody dosti.

Ža rámkem nachází se rybník, který se dříve
 dále na západ a sever rozkládal (nyní louky)

Ludolt Šmíd ve „Statisticko-topografickém popisu velkostatků Jilemnice“ uvádí:

Geologové Emil Porth a Jan Tokély rozdělili zdejší vrstvy útvaru permského ve 3 stupně vrstevní čili souvrství (etage)

Spodní souvrství skládá se ze slepenců barvy šedé neb šedohnědé, porůstávajících z oblásků, trosk křemene a krystalických břidlic, spojených písčnatým, místy v nich převládajícím tmelem.

Ložiska lupku jen zřídka v této etáži přicházejí. Na slepencích jsou uloženy písčovce šedavé až zelenavohnědé, často vápenaté, v nichž rostou mocné vrstvy stejnobarevného lupku, který čím blíže ku povrchu zrnistějším, tím porostlejší více převládá. Ve spodní etáži červeného písčovce nalézá se flec živě zbarvené břidlice slánové čili černé břidlice hořlavé, místy až 100 metrů mocný a proužkový šedým lupkem. Ve flecu tom nalézají se plástve a pečky slánu vápenatého, rohovce a kamenného uhlí, též hnědého hlinitého a sferosideritu, patřící jsou v něm utroušeny zřídka v žilách a pečkách rudy měďnaté.

Toto souvrství jest bohaté na zkamenělé zbytky

ryb a rostlinstva (Dolní Branná, Kalná, Lhota Záhajská, Korinoc, D. Štěpanice, Vrchlabí, Valtěrice.)

Spodní souvrství tvoří na území okresu jilemnického 12 - 35 km široký pruh táhnoucí se od Hořeni Štoupé přes Arnostovu k D. Štěpanicím, Valtěřicím H. a Dolní Branné. Stěpence její sousedí bezprostředně s fylitem mající vrstvy s jižním sklonem

Hnědý a šedý lupok a pískovce vrchního stupně této etáže tvoří jižní šířící díl pruhu tohoto a vystupují u jmenovaných vesnic výšky na deu.

Lůžisko hořlavé břidlice, umístění mezi těmito vrstvami zářhá s nimi rovnoběžně od západu k východu, totiž od Arnostova přes Dolčuky, Vlčovou, Hrabčovu a Valtěrice.

V Tryznowě roztli dobudáno na kamenné uhlí, kde dva asi 8" silné floce v podlahových vrstvách nalezeny byly. Po několika letech bylo dobudání pro jich nevydatnost zastaveno. Po válce učiněny opět pokusy v Tryznowě roztli, též na pozemcích od Bosákovského mostu k sv. Janu kopáno, ale bezvýsledně.

Prostřední souvrství rozpadá se taktéž ve dvě oddělení. Spodní jeho stupně čili tak zvané arkosy sestávají ze uselíkat, nejčastěji usat červenavě-

hnědý zbarveného pískovce (zrna rozličné velikosti, živce a větší než menším množství obsahující.)
 Slín vápenatý a rohovec přicházejí vřídka v tomto stupni, naproti tomu nalézají se v ležatých vrstvách jeho nebo vůbec v stojících valouny křemene, jakož i jiné bledlicinatého nebo krystalického celkového kamene, čímž hornina ta podobu slepenců nabývá. Žkamenné zbytky rostlinstva nacházejí se na př. u Pecty a v okolí Nové Páky. Na okres jilemnickém vystupuje artosa jen v některých údolích na den, tak na př. u Branné v Dolích táhnouc se odtud k Bosákovu mostu a (odtud) k Brabenci. Těz přichází v útlabí nad uhelnou v Javorku a na roztěraní Branné a D. Branné na silnici z Určlabí do Studence.

Naproti tomu zaujímá vrchní oddělení prostředního souvrstí skoro celá území panství býv. hr. Harracha na Jilemnicku. Toto oddělení sestává z pískovců živce obsahujících, červenně hnědých, nerůdně pruhovaných nebo zřetelných, střídajících se často s křemem na slidu více méně bohatým. Pískovce tyto obsahují plástve vápennaté a chloritové slidy, pak sloje slínů vápenatých.

a rohonce a utvářejí světlozelé skvrny.

Úchtní souvrstev útvaru červeného pískovce jest složena z lupků barvy hnědé až cihlové červené, více než méně písčinatých, které se střídají s podřizemými vrstvami jemnozrnného, stejnobarevného pískovce. V něm přechází netolité flaky černé hořlavé břidlice a slinu břidlicnatého a též jako ve spodní etáži, vrstvy rohonce, často netolité centimetrů až přes m mocné. J. Karneol, jaspis, hnědý hlinitý a sferosiderit je proudcejší. Černá hořlavá břidlice tohoto i spodního souvrstev obsahuje 25-45% rŕuce, též rŕtky a pecky černého uhlí (podobné anthracitu) na něž by se dolování nevyplatilo. Nacházejí se zkamenělé rŕbytky ryb, koprolitky, rŕbytky rostlinné však rŕdkéjší. (D. Branná, Lhota Zahajství Kaldá, Košťálov.)

Útvar červeného pískovce je prorazen na mnoha místech proudy melafyru, jejichž počet 5 napočítal. Tři z nich nacházejí se ve spodním, dva v prostředním a vrchním souvrstev. První počíná u Semil a ztrácí se u H. ŕytou, druhý vychází od Pěřimova, přejde u místa Dolánky poblíže Víchové na pravý břeh Jizery, táhne se po svazích jejího

údolí přes úpatí 'Chmelní hůry' a západní
díl kopce Hamrsto u Hrabčova přes kopeček
Žuránek k Valtěřicím, kde východně od této
vesnice na území obce Branné u vrcholkové
hranice se ztrácí.

Třetí proud melafyru vychází od hory Strávní-
ku západně od Perimova, u této vesnice je
ne malou vzdálenost přetržen, tvoří na severu a
severozápadu od Jilemnice hřbet Korince, táhne
se na východ nad Hrabčovem k lesu Žlábků
a odtud k Branné, kde se z něho skládá táhlý
hřbet a vyklíní se severně od kopce Principálky.

Následující 2 proudy melafyru jsou novějšího
původu než předešlé a leží buďto na vrchních
vrstvách prostřední etáže nebo mezi vrstvami
vrchního souvrstí útvaru červeného písčince.

Spodnější z těchto ^{dvou} proudů má větším dílem
mandlovité složení a jest často prorazen a po-
kryt vrchním novějším proudem, který více
celkový a krystalický jest.

K těmto dvěma proudům náleží ložiska
na kopci Principálce, u Dolní Branné,
u Harlova, Žďáru a Studence.

Starší naplavenina v podhorí Krkonoš nachází se ve vrstvách více méně mocných na mnohých místech útvar červeného písčince pokrývající.

U proboš a Jilemnice, Javorku a Martovic skládá se z nánosu toho půda skoro celého lesnictví branského a částečně krušského, větší díl pozemků branských a dolnobranských. Diluvialní hlína hodí se k děláni cihel.

Útvar nejnovějších naplavenin tvoří se jako štěrky nebo hlína všude na březích tekoucího vodstva.

Nehtěti se domnívají, že pojmenování obce
 Branné vzniklo od slova brána, brániti. Je
 v dávných dobách stávala ve Branné tůž, která
 prý měla chrániti přístup ke hradu štěpanické-
 mu. ^{se strany jimi} ~~Eda~~ byla tůž na místě nynějšího záme-
 ku. Na místě, kde podnes, na hrádce říkají,
 nemůže býti ujištěno. Starší pamětníci se ^{teď} domnívají,
 že tůž stávala v místě nynějšího domu čp. 24.
 Uvádo Durych v díle, Kronos. uvádí, že na
 tůži Branné r. 1359 žil rytíř Štěpán, od něhož
 pojmenování jsou Štěpanice a Štěpanický hrad.
 Zpráva tato přejala snad od Balbína. Že však tůž před
 vystavěním zámečku ve Branné byla, jest historicky
 dokládáno.

Jiní vysvětlují, že jméno obce Branné má
 svůj původ jako osady řdár. Osadníci lesy vy-
 palovali či řdářili a^{2o} vzniklému prostoru osi-
 du vystavěli. Později slovo „řdářiti“ zaměnili prý
 německým „brennen“ a od toho prý Branné.

Méně zastává názor, že pojmenování má
 původ v dravosti potoka v dávných dobách.
 Voda byla prudká, při častých povodních odná-
 šela půdu jinde ji zase ukládající. Lid se bránil při
 velkém vodě a dle toho prý osadu pojmenoval.

7. Jir v pamětní knize obce H. Štěpánice uvádí, že naše krajiny osídleny byly na počátku dob křesťanských. Osada Knežice a hora Žalý' (Žalov) dávají však tušiti, že již v dobách pohanských naše předhoří bylo osídleno. V. Durych píše, že na místě nynějšího ^{města} Hostinní stával nejstarší a první staroslovanský hradek. Hostýn', pod jehož valy v hlubokých hvozděch plály řeky na počest Svato-vítova. Kmen slovanský utvořen se zde rozvíjel i v dobách křesťanských, na které zde veškeré vhodné podmínky k růstu. Mnozí soudí, že nejen Hostinní, ale i údolí Lábe a jeho přítoků ^{v podpoří našich kraj.} Loupava, (Vejslucha) bylo osídleno již v dobách pohanských. Úděl ^{jména} Žalý' (Žalov) znáčí nám určitě pohanské polhrobiště. Staročeské rody měly obyčejně svá stála polhrobiště, kde bylo pochovááno po staletí a jejich jména se udržela až na naše časy. (Hroby, na Pšovém, na Smutném, u Smrti, na Moránu a pod.) Slovanské osady našich krajů nemohly stať se býti do pultkrutu, jak u Slováci bylo vytknuto, poněvadž poměrně malá rovina údolí nutila osadníky stavěti u vody. Tím poměrný nedostatek pramenů rozhodoval.

Naše podhoří udrželo čestný ráz až do našich

melechů čestného krále Přemysla Otakara II.,
který obléhal roku Němce, volal je kousem do Čech
a usazoval je na místech nejlepších na věčnou
újmou domácího obyvatelstva českého. Prohlédli na-
du na našem národu neodstranila ani bouře
husitská, která se našim krajem v 1424
přehnala. Nejdříve poněkud se Urchlábí,
pordějí Hostinné a Trutnov.

Poněvadž staré urbáře panství branského
z let 1584, 1642 a 1653 nacházejí se ve Vídni,
čerpány jsou osudy ^{branné, okolních osad,} rodu Valdštejnů a Harrachů
ze „Statisticko-topografického popisu velkostatků
římských“ od Ludvíka Šnída, ze spisu „Kronika
od V. Durycha a z starých zápisů ^{a ústní podání} osadníků.
Hij jsou vyhlášeny, posléze, z nich, z nich, z nich.
Kulturní obrátky v obou spisech jest však
velmi málo a proto nutno pro rychlejší dobu
spojiti se ^{těmiž} pouhým vyčtením osob jmenovaných
rodu. Jmenování tři urbáře, která t.č. jsou ne-
přístupná, obsahují cenné správy, které by byly
cennou pomůckou při vyučování vlastivědy
našeho okresu.

Na terci v Branné uvádí se již roku
1359 Štěpán, od něhož pojmenování jsou Štěpa-
nice. Štěpanice Horní mále dříve titul města

Štěpanice a Štěpanice Dolní zmenuovaly se Štěpanickými. Po Štěpaníci následoval Maceti Halíř v letech 1359-1364, Ješek a Křišťan, načež v r. 1387 byla již ves rozdělena na tři díly, z nichž jeden patřil ke zboží vrchlabstěmu, druhý ke štěpanickému a třetí náležel Janu Vokovi z Valdštejna.

Část Břanné patřila^{snad} již v dávných dobách ke zboží štěpanickému. Balvíň uvádí v r. 1254 pánem zboží štěpanického Jindřicha Jana z Valdštejna, který prý se s jinými 24 syny výpravou krále Přemysla Otakara II. proti pohanským Prusům se zúčastnil. Jisto však je, že otoli patřilo Zdeněkovi z Valdštejna, zakladateli hradu Valdštejna u Turnova, neboť jeho synu Janovi potvrdil král Václav (28./7. 1304) výsadky dani jeho otci, totiž, aby práva z nich vyplývající ku hradu štěpanickému držel. Dědicem jeho byl dle jedné z verzí téhož Zdeněk, dle jiné pak opět vnuk jeho Zdeněk, syn Hemtra (Jindřicha) z Valdštejna, který nad štěpanickým, jilemnickým, snad i branským zbožím vládl, poněvadž v r. 1380 vykonával při hostech v Dolní Břanné podací

právo. Tyto Zdeněk (řecný Dlouhý) poutal
28/12 1393 kram v Rostoláck 3 kopy grošů
jako roční službu.

V listinách z roku 1445 vystupuje se Heinrich
z Valdštejna, jenž měl části účastenství v přímouřských vojích veřejných i soukromých té doby.
Jeho synové Jindřich a Hynek, ac věrní katolíci, podporovali věrně krále Jiřího a od
roku 1465 - 1475 jmenován Jindřich (Skalský)
z Valdštejna hostmistrem královny Johanny

R. 1424 táhlo od Hostinného přes Kláš.
Lhotu a Stěpanice. Husitské vojsko pod žitkovským velitelem, jež před tím vyválilo Trutnov (1421), dobylo Hostinného (1423 - Jan Krusina^{z Lichtenburka} přidal se ke spolkům proti Žitkovi), dle pověsti vyválilo tuz v Kundratovicích a v Pilemnicích rozbořilo klášter cisterciáckých panem. Dle různých verzí byl pryč hrad stěpanický a 1424 Husité rovalen; co se však pravděpodobnosti vyvírá, ježto hrad r. 1492 stál a teprve roku 1543 uvádí se jako opuštěný a zrušený, neboť od toho roku Valdštejnové Stěpanice už neobývali, nýbrž statek v Lomnicích.

Hrad Stěpanický, jak patrně ve zřícenině,

byl dosti veliký a pevný. Nyníce zbytků spo-
čívá se na bývalém předhradí. K severu a sz.
oddělen byl hrad přitopem a náspem, za ni-
mž ještě dvoje přitopy se rozkládaly (nacházely)
jihozápadní strana předhradí měla výsoké hradi-
by, které se táhly od horního hradu až na jižní
konce. Na východní straně není známky po hradeb,
buď se samy sesuly velmi brzy aneb tu bývaly
dřevěné sruby. V těch místech bývala brána.
Nad předhradím stál horní hrad na stráni
a dosti vysoké stále, takže nelze nyní pochopi-
ti, jak se k němu chodívalo a nerobývá jiné
možnosti, norti z. se chodilo nahoru po dřevěných
schodech. Na jižním konci horního hradiště
je otrocké místo vyvýšení (u stolce), ale to jest
uměle zditáno a není zbytkem věže. Po dlouhý
čas vyčnívala kulatá věž hradiště z lesů, až
farář Frant. Pačesný (1771-77 u H. Štěp.) pokusil
tuto věž prachem rozhoditi. Věž se však roz-
trhla, polovina po nějakém čase se sřítla, ale
druhá po mnohá léta zůstala, až v 1821 i tato
spadla. Zbylé zdivo se stále zmenšilo, poněvadž se
odtud bralo kamenné ke stavbám.

Po smrti Jindřicha (školský) z Valdštejna užíval jeho syn Henř se strýcem Hynkem statky společně, až teprve roku 1492 rozdělili se tak, že Henř dostal dolní stranu městečka Jilemnice s podacími kostela sv. Václava, část vsi Jilem, Víchovou, Krázkovic, Štěpanice (ves i hrad), Brannou s kostelem hoření i dolním, Javorek, Lhotu Z., Slavnou, Zadní Ždírnici^(hrad), Rabní, Pomník, díl Valtěřic a Borounice a Hynkovi dala se podíl turz jilemnická, hoření polovice městečka, vsi Jilem, Hrabákov, Martinice, Rortoky (tehdy pustá ves), díl Kruha, Jestrabí (pustá), Smirčovo, Kunderba (ves i hrad - obě pustá), Ždírnice (ves), Čistá, Jablonce, Kunčice, Vojtěchov, něco pozemků u Ruprechticích a Sýtovém a městečko Pukhlín. Jakým způsobem zmizelo městečko Pukhlín, staré listiny nepovídají nic. Rozkládalo se u Rortok za nynějšího starého hřbitovem ve směru ke Karlovu, kde dosud Pukhlín nebo Pukhlín říkají. Po tomto rozdělení následoval po Henřovi Vilém z Valdštejna na Lomnici a Štěpanickém, který roku 1557 zemřel a pochován v kostele štěpanickém. Syn Vilému Ždeněk z Valdštejna na

Štěpanický a Dymokuroch vystavit zámeček v Branně
a přeložil sem sídlo ze hradu Štěpanického. Odti-
doby naryvalo se panství Štěpanické branským.
Zdeněk z Valdštejna byl zasnouben s Marií z
Martinic, zemřel r. 1574 v Praze a rovněž je pohřben
v štěpanickém kostele. Zámek v Branně před
svým zničením patřil k vzácným staubám umění
stavitelského 16. věku ^{placem celých stěn} a byly ^zvydobyly sgrafity,
arabesky, nápisy, freskami na stěně vnější i
vnitřní. Byl to skvost umění stavitelského, v němž
jeví se umění milované a sličná pouče Zdeněka.
Vilém z Valdštejna a Marie z Martinic (Str. 16)
Vilém z Valdštejna byl synem Zdeněkovým. Jeho vy-
chovatelcem byl učený branský farář ^{a básník} M. Adam ^zVi-
noře, od něhož pocházejí nápisy na zámku.
Vilém, ať mlad, umění i písemnictví horlivě
podporoval, vydal pomocí svého vychovatele
v létě 1589 u Buriana Valdy v Praze překlad
Stollhoova spisu „O potupení marnosti světského
kmoty třetí“. Vilémovi dostalo se pečlivého vychování
(matka velmi ušlechtilá - vychovatel básník) a byla
naděje, že bude jednou zdárným synem svého ná-
roda. Bohužel mladý literát zemřel již r. 1594
nedořív ani dvacátého roku a zarmoucení máti

potřebila jej po boku svého manžela v hro-
 ba štěpanického. Poněvadž jiných mužských dědi-
 ců po zdemtovi nebylo, ujali se jeho synovci
Adam ml. z Valdštejna na Hrádku a Vilém Vok
Heník r. 1594 statku branického (štěpanického),
žďardovic a Přístou a tete Marii a Martinic
Dymokury, do života a Městec Královí, za
 její věrnou a upřímnou práci" za 23500 kop
 míšenských prodali. R. 1599 ujal Adam z Vald-
štejna i druhou polovici statku a Heníkovi
 29.000 kop. míšenských zaplatiti připočítat.
 Quasi již r. 1606 prodal Adam starodávni
 zboží rodu svého Václava Žďarbovi z Husti-
řan, který pod svým panstvím spojil celou
Brannou (Horní i Dolní), koupiv od Viléma
 mířkoustického v Stropěci roku 1612 díl vře-
 labský. Václav Žďarba z Hustiřan byl upřímný
 Čech a podporoval bouře stavovské r. 1620
 proti Ferdinandovi II. a ačkoliv se vymluvil,
 že, k sympatiím s rebely" byl toliko moci do-
 mce, přece byl odsouzen, aby všechny statky své
 v dědictví vyňal a v manství uvedl. Všechny
 statky byly mu tedy zabaveny a jen k doživot-
 nímu užívání ponechány.

(stavům platil kontri-
 buci, svůj lid proti F.
 vypravil a sám s ním
 osobně do pole táhl)

Asi v ten čas, kdy marně o to usiloval, aby mu statok Branský z léna v dědictví prodán byl, zdržoval se u něho na rámtu v Branně ^{velmi krátkou dobu} stační paměť Jan Amos Komenský - jso na odchodu navždy z vlasti.

Na rámtu v Branně setkal se Komenský r. 1627 s mladou dívkou, dcerou polského šlechtice a bratrského kněze Juliána Poňatoustého z Duchovít a žofie Paulousté z Paulovic, jménem Kristina. Ovdovělý kněz Poňatoustý svěřil Kristinu paní Zárubové z Hustířan, rodu Angelini ze Selkingu, jež tehdy sama s dcerou bydlela na rámtu v Branně. Kristina Poňatoustá trpěla časem křesťanskými záchucy, v nichž mívala rozličné vidění. Ta pak sama sepisovala a sdělovala obsah jejích osobám, jichž se týkala (Albrecht z Valdštejna předpověděl, že porbude moci).

(Ole učení spiritistické byla Poňatoustá viděním medium). Naposledy měla vidění, by nezůstávala v těchto, nýbrž aby odebrala se do Kešna. 3. února 1628 odešla s Komenským do ciziny. Komenský ubíral se ze Branně do Urahtu a odtud přes Mladou Buzi k Zacléři, kde setkal se s výpravou od Duora Králové, jež směřovala přes Pilníkov a Olšico k Trutnovu, z Trutnova dále přes Staré Město

tr. Zaslání. Komenští Poňatouští uvěřili a očitovali, že předpověď šťastnější dny jeho nešťastné rany a exulantom. Mohlo by nám nyní připadat velmi podivným, že mluví tak osuivcem, jakým byl Jan Amos Komenští, který daleko předstihoval svůj věk, mohl uvěřit lidem blouznivým, duševně chorým. I velcí muži často podléhají chybě obecní lidské, jíž jen málokterý smrtelník douhá se zhostit docela, že totiž rád věří tomu, čeho si přeje. A čeho si mohlo slechtit srdce Komenšů přání více nežli obrátit ve prospěch své vlasti, své církve, své rodiny? Ostatně odpytal si Komenští za svou lehkověrnost trest ještě za živa. Neimohlo proň býti trestu krutějšího nad to, že postupem času přesvědčoval se znovu a znovu, kterak přes utěšivé slova proroků vstoupil jeho naděje se obracejí v mračno, kterak věci, místo aby se polepšovaly, stávají se den za den horšími (Kosina. Velikáni našeho dějin). Dle nejnovějších bádání nebydlí Komenští trvale v Branně, ale zdržoval se zde nakradice v posledních třech měsících svého pobytu ve vlasti jako ^{mluvícím} host jistě šédustrže ve Sloupna, kde na turni Trěmešné u Duora Králové našlo pobyt více bratrských kněží.

Doprovázel paní Esthere Šáduškovu neb širšího Šáduškové, poslední 1/2. 1628 před odchodem v ulost Kristiannu Poniatovskou ze Třemošné do Pyramní, kde pobyl vždy jen několik dní. (Str. 18.)

Václav z Hustiřan zemřel r. 1632 bezdětek. Ale ještě před jeho smrtí nařídil Ferdinand II. vlastnoručním listem ze dne 18. května 1627. Komorě české, by panství Pyramnou Albrechtu Václavu Eusebiovi z Valdštejna, vévodovi Friedlandskému, za pátý díl odhadu po srážce dluh na něm vřelých prodal a to s tou podmínkou, že s Valdštejnem teprve po smrti Zárubovů, v dráhu panství uváže a dluhy na něm vřeloucí, totiž 18.000 kop grošů míšenských, v čemž pořadavek manželky Václava Záruby, Angeliny Zárubové, v částce 15.000 kop obsažen jest, zaplatí. Albrecht z Valdštejna potřeboval Pyramnou k zcelení svého knížectví.

Mimo to dovolil Ferdinand II., by toto zboží bylo z královského manství právo propuštěno a jako „leno“ vévody Friedlandského v zemských deskách českých zapsáno. Trhová smlouva uzavřena 18. ledna 1628.

Panství Pyramna bylo tentráte odhadnuto

za 47.994 kop, 45 grošů a 5 denárů měšenských,
a čehož po sčítání dluhů 18.000 kop měš. grošů,
vůdce Friedlandský pátý díl, tudíž 6000 kop
grošů na hotovost do dvorního důchodenského
úřadu jako kupní cenu složil.

Albrecht z Valdštejna však nepodřel statky
záručujících. Postupil je svému švokrovi Ottovi
Bedřichovi hraběti z Harrachu, který vyznamenal se
s manželkou Václava Záručky a zaplacení byli
dluhy, přejal v 1635 panství Pyramnou, která
mu bylo z manství propuštěna a v dědictví uve-
dena.

Nový vladař byl synem hraběte Karla
z Harrachu, jemuž již oblíbenec Ferdinanda II.,
byl od něho do stavu říšských a falckých hrabů
povýšen. Otto Bedřich z Harrachu zemřel
v 1639, ustanovil statky své synu Ferdinandu
Bonaaventurovi teprve doouletému, protože
sirotčí to věcí spravedl strýc jeho kar-
dinal a kníže arcibiskup pražský Arnošt Al-
brecht z Harrachu zlé časy snášel se tehdy
nad ubohým českým královstvím. Nejen Švé-
dové, ale císařští drancovali na pilemnícku
a na Kru. Co nemohli Švédové, zrovnávali

a vyhubiti císařstí. R. 1646 zornamená je
nejčerněji. Švédští vojásci pod generálem Banner-
em vydraucovali a zpustošili Brannou a okolí,
jilemnicki pak až na jediný den, na Pecnicki
všem, v popel obrátili. Ve Branně pobořili dvůr,
porouchali zámek, spálili fara a mnoho jiných
domů, v kterých obyvatelé před vojskem do lesů
a hor utekli. Když pak Švédové umizeli, přišli
opět 16. září téhož roku císařští s generálem
Marbettem de Montecucculi a rekvirovali tak do-
kladně, že za 10 dní snědli ubohým koralům i
střevnou setbu i všechny dobytky. Rekvizice prové-
děny tak ničivě, že sami císařští krajsí
hejtmani vyslali komisi, která škody válkou
způsobené vyšetřila a sněžením kontribuce také na-
vrhla. Snad v tomto bouřlivém roce bylo městečko
Purkltín do základu od Švédů zničeno. (34. 17)

Zámek v Branně opraven již r. 1646, ale
po opravě své slavné podoby porýhl úplně.
Druhé poschodí nebylo již restaurováno,
sgrafitti, fresky, nápisů a arabesk zabitelných.
Opravy v letech 1868 a 1908 nedovedly nahraditi
toho, co zničilo barbarství Švédů a špatné umě-
lecké pochopení hraběte Arnošta z Harrachu.

R. 1646 přistavěl kardinal Harrach pobořenu
část dvora (jz) a pivovar. Má též zásluhu,
že dal sepsati důkladný urbář panství Branná
a že povzněl průmysl stělařský, který ve vál-
kách téměř zanikl. Povolil r. 1654 Janu Preissle-
rovi ze Schreiberhau-u vystaviti zaniklou stol-
nou hut' ve Vítkovické a tu vytápěni hutí dal
odměrit 4 lánů lesa na východní straně Vlči-
ho hřbetu od Vítkovic počínajíc podél Huč-
ského potoka. Hut' obdaroval mnohými svobodami
a výsadami, začem bylo odváděno 17 kop 30 gro-
šů ročního nájemného a 10 stleric se zlatou
obrubou.

Po bitvě bělohorské začíná protireformace,
zpočátku mírná - později tvrdá a násilná.
Protireformaci v našem kraji prováděla jesu-
itstva kolež v Jičíně. Nejostřeji postupováno proti
duchovenstvu. Do kardinála Harracha (vlasten
zárube z Hustiřan) těšilo se uznání čestobro-
tství a evangelické^{na panství Branná} svobody, v jiných krajích
s katolickou šlechtou bylo vystupováno proti
metropolitům již od r. 1621.

První dekret proti duchovenstvu české kon-
fese vydal 13/12. 1621 kníže Karel Lichtenštejn.

V úvodu obviňoval Karatele, že mnozí z nich před defenestrací (20/5. 1618) předčítali v hostele pobuřující spis, po vypuknutí vzpoury pak v hraničích vojsmů vybírali ke svornosti a vytrvání odporu proti Ferdinandovi II. Spis ten na panství Žáruhy v Hustkru byl předčítán. Dále duchovní radili k volbě Fridricha Falckého, uznali ho a pomáhali k utvoření konfederace (smlouva zemí českých s Uhrami a Rakousy proti F. II). Také po vítězství věci císařské v tajných schůzkách pobírali ke vzpouře. Proti odchodu do tří dnů v Prahy a do 8 dnů v zemích. Jména novité mohou vzít s sebou, novou lze prodat do tří měsíců. Křesťané lutherští utvářeli ke kurfirstovi sátekem se k tomu proti vypovídání výnos nebyl.

R. 1622 (říjen) vypravovali církvi lutherou zbavení všech veřejných míst a finkat.

Dne 14/7. 1623 uložil císař všem státním, kteří zůstali netkají ve zbařených statcích, aby se radili ze sebe i své dčice, že na svých fardách usadí jen duchovní katolíky. Podle toho vortwanti mohli zůstávat netkající duchovní jen na statcích páni pod obojí nebo tatkouj.

Katolíci, kteří v některých ohledech byli to-
lerantní (na př. choť nehrat a pod.) Brzo potom
maršalka Lichtejstejnovi, aby dal nekatolické
křesťany vyhnat ze hranice. Někteří stývali
se totiž u svých bývalých far a obyvatelstva
světostmi posluhovali.

Dne 18. května 1624 uloženo arcibiskupovi,
aby pátral po kacířských křesťanech, při čemž
místodržitel moci světskou měl mu pomá-
hat. Dva dny potom zasláno šlechtě nekato-
lické hlás, že jí vrato právo užívati krá-
pisům dosti zrušeno.

Dne 25. června 1624 prohlásil místodr-
žitel, že v městech královských, porubou ne-
katolíci právo měšťanského a cechovního.
Následkem toho mnoho nekatolických ^{městských} odpadlo od
zdržení víry.

Všecky dekrety proti křesťanům nekatolickým
arci byly málo mocné, pokud kněží katolické
bylo málo, pokud nevnali s dostatek jazykovidu,
jenomž měli křesťany, a byli málo vzdělání, jako
vláda Poláků, v těch letech bojů do Čech při-
cházející. Ještě 8. srpna r. 1624 krájský hejtman
královéhradecký Ott z Oppersdorfu sděluje

Lichtenštejnovi, že nikdo nevolá k církevním
funkcím katolických farářů, lid se drží kara-
telských evangelických, protože jim důvěruje.

Ještě dne 23/5. 1625 Karel. z Žerotína pte
se saského vyslance ve Vídni, má-li vyhovět
vládnutím roztáhu a karatelských ze dne 22/5. 1625
a zastavuje na Brandýsi i potom drží tam své
chráněnce a hájí jejich tajemí i věrnost (Komenský).

To by asi vysvětlilo jen vládnutím posta-
vením jako mezi Stachou, v celku však by
řící, že v krajinách českých k. r. karatelských
byli stíháni a dopravováni do vězení. (Praha
Křivohrádek i rychtářům v městech pod dozor.)

R. 1625 počal Kardinál arcibiskup Arnošt
br. z Harrachu vystupovati již i proti netknutím,
ukládaje soufu poddaným návrat do církve
katolické. Kdo by neposlechl a do svátku sv.
Michala (29. září) se neobrátil, tomu měl být
majetek zkonfiskován ve prospěch jeho dítěte.
Toho roku uvrhla opět v Čechách cholera
(náhara morová jinde uvedená), která přispívala
k malému odporu a k všeobecnému roufalství
stlačovaného lidu jako poradců správy panství
Branná je vidán Kardinál Harrach svoji řízností

proti nekatolíkům a proti Pyrammů s okolním
vále švédské od Švédů tolik zkusila.

Počátkem r. 1626 (5.7.) zakázány snášky osobám
nekatolickým.

Brzo potom (16.7.) císař obnovil rozkaz o vy-
hánění vyprávěných křesťanů a nařídil přísah
vjištěním osob, které se stýžovaly.

Dne 29. dubna (1626) dána městským obyvatel-
ům dvouměsíční lhůta na přijetí víry katolické
nebo vyprodání majetku. Ale již 4.6. české ko-
mora nařizuje obecnou konfiskaci majetku všech
vystěhovačů. Výnos o vyprodání ohlásilo míst-
odpovědnost teprve 13. srpna a zároveň povolilo
návrat do vlasti, ovšem jen časový takté vystě-
hovačům v cizině dříve, aby mohli své statky
prodati. Výjimka učiněna u těch emigrantů, kteří
se dali do státních služeb nepřátelské mocnosti.
Těm lhůty použil patrně i Homauš, že na podzim
r. 1626 naposledy navštívil Moravu, vespochy-
by aby prodal zbytek nemovitého majetku (vímce
na Blatném).

Posledně tedy k nekatolíkům se uložilo, roku 1629
dopadl na ně mě hrubý a každý tím pádem
3/5. uveřejněn císařský patent, v kterém se radí, aby

poddaní pro věčnou spásu podrobili se vůli císařské. Kdo by se ovšem podrobiti nechtěl a v bludech setrval, ať se vystěhuje.

Na den Jména v Loyoly 31./7. 1627 podepsal císař patent, že nikdo nemá býti v zemi trpen, kdo se nehlásí k víře katolické. Slezští zároveň dle na lhůtu šestiměsíční na poučení a obrácení a dalších 6 měsíců na výprodej statků. Nejzatvrateljším katolům povolovalo se na obrácení jen lhůtu tříměsíční.

Pordeji prohlíženy i knihovny, spisy nerádně ponechány v majetku jesuitů, ostatní spáleny. Důsledkem těchto nařízeních obyvatelé našeho kraje ze života Václava Žáruby z Hustiřan nepocítili, že po jeho smrti — hlavně však po válce třicetileté — prováděla se protireformace bezohledně. Obyvatelé vesnic i měst násilím nuceni uprchnouti vím katolickou a právo stěhovati se bylo poddaným odejmuto.

R. 1652 zahynula karavana čestých protestantů (14.0506) na výštině u Hřízovaty cest ku Mumlavě, Doorstým a Mísečným boudám, kterými místo říkalo se Čestný paktvek. Pouze dvěma udobřím obelů bylo zachráněno a pordeji v Roketnici

vychováno. Ubožáci ti přechali tehdy před konfir-
mací královohradeckého biskupa a před znamením
kříže, kterí dle pověsti, královu z reformovaných
katolíků ne pochybných katolíků měla být na čelo
upálena. Původ pověsti teď dlužno hledati jen v
nesmyslném vystupování koleje jciínstých jesuitů
kterí protireformaci prováděti násilím (i smrt)
Pověstmi těmi byl i nemálo přetvořen královihra-
decký biskup Jan z Tällemburga, když roku 1684
podkrkonošim se ubíral, aby pramen kabe vy-
svetl. Poplašeni katolíci před ním přechali a stá-
vali se v hráděch, aby unikli postupnému znamení
kříže, ba mnozí se vystěhovali do Šterstka, a kepr-
ve když se jim od vrchnosti dostalo zvrubných
a utešujících zdávek, vrátili se do své vlasti.
Konec tragédie bělohorské odehrával se v oddílu
našich hor. Tudy přechal český lid do ciziny, zde
se stáryval, strádal, bojoval a trpěl a zde tatři
stauní v údolích Velké Jizery a Jizersky zanechal
po sobě stopy svého exulantského nebo náboženského
pokrytectví. Nšťastný rytíř Zárube z Hustířan
ztratil zde své světské zboží, jeho poddaní ztrá-
li znamenitě mnohem více - zboží duševní, svobodu
přesvědčení.

Násilné kroky proti reformačním komisi vy-
volávaly u všech lidí citlivého obyvatelstva často
pravý opak. Vidouce, že židé mají potroje že s
jim Starý zákon nechávají, hledali společenskou
židů, jiní upadali v pošetilosti a neplodné ro-
zumářství; poněvadž úroveň vzdělanosti byla
velmi ubohá, ^{unikaly tedy s pochybnou účelností} bylo to ubohé zaplácení stádo bez
pastýřů, bez hostelů a bez učedů. U naší části
části pohorí křesťanství, rozmohla se nebezpečí
a politování hodná sekta Adamiti, o nichž ve sta-
rých pamětech českých tatů co náhledůch řeč bývá
(V. Durych). Věřili, že není boha ani čerta, leda
v dobrých a zlých lidech. Majíce sebe za syny
boží a ducha svého za ducha svatého, pravili,
že neumrou na věky. Krista nazývali svým bra-
trem, ale nedověřivým, protož umřel. Modlitba je-
jich zněla: „Otče náš, jenž jsi u nás, osvětň nás
a buď vůle tvá“ at.d. Vše, co bylo mezi, bylo
společné; nikdo si nesměl nic vlastnit -
ani ženy. Proto pokládajíce tatři manželství
za hřích, smilovali patř za pouzlost, pádili
ve svých schůzkách bez studu uči, o nichž
psátí nemožno. Někteří tatři pokoušeli se cho-
dit nazí, přičítajíce sobě rajskou nevinost a

neštěstímu se považovali každého, kdožkoliv jinak
soudil. Rozšířeni byli v Prachovicích i Lhote Štěpa-
nické, na Křivčicku a v Pojivě. Na začátku
19. století žila ve Lhotě Štěpanické poslední Adamit-
ka Vurmouš, jak pravi pověst, a v Štěpanickém
kostele za pokání jí bylo vyhrazeno určité místo.
Adamité na Křivčicku obzvláště vyvíjeli velmi
horlivou činnost a udrželi se nejdelší. Odpirali
roboři, vzurmali jmění, neplatili daně, protože
bůh zádušek nevypsal, neurčovali panovníka
a vrchnosti, protože nikdo nemůže sloužit dvě-
ma páni a taté neposílali děti svých do
školy, protože v něm nechťi umřevati
jejich svobodu a natlati na ně činiti. Za to
doutali v království boží na zemi, kde by
uše, co zde je, patřilo všem a všichni žili ve
světém pokroji. Při svých plesích tančili naří-
kolem ohně, zpívající písně o doset přitvá-
něch božích. Přišel-li nováček k tatrovému
plesu oděn jsa dosud v šat, tak mu jej ženy
stříhaly z těla, při čemž si prý starší ženy po-
čínaly jako divošky. Orgie jejich vyvrcholily při
uhasnutí ohně a světla. Nepřestávali však jen u
tomto, dle lásky, které dle jejich učení odpovídalo

vůli boží, ale činili loupežné výpady a byli
 valně nebezpečni svému neadevitskému okolí.
 Po vydání tolerančního patentu r. 1781 zvedli
 všude bujné hlavy pod jménem Deisti a v kr-
 tce asi kolem roku 1800 slyšel evangelický farář
 Molnar v Krizlivích od nich i píseň o Marokka-
 novci, císaři marockém, jehož ze svého Messi-
 áše kdysi určili. Společným úsilím katolický
 i evangelický duchovních podařilo se zmenšiti
 bludy Adamiho potlačiti, aniž by tím zhoubné
 ovoce protireformací vypěstování bylo úplna
 vyhubeno. Za své rozšíření protireformací de-
 klare i spiritismus, který hlavně v počti
 jivry bujné vedl hlavu a jen v celém před-
 horí jivřském a krtkovském vychovával (pravě slušní
 řady, blouznivci našich hor). Spiritisté říjí po-
 měrně mraouně, nepijí, nekouří, děti uvorně
 posílají do škol a soudci o nich vypravují,
 že jejich slova platí jako přísaha. Sami rádi
 se ovděčují, mají čestné dějiny a hodnou et-
 nologii s námětem historickým (Třebitzký, Jindřech).
 Většinou stojí v řadách lidí potroctkových, vy-
 stupují z církve katolické a věstí, že ber
 vyznání. Nebylo by na škodu, aby^{dobře} vlastnosti

jejich staly se důležitým majetkem osadníků. Věřili pevně v život po smrti a existenci duchů (odtud ducháři). Nedostatkem mravního jejich vztahu je, že jako vynucující jiných náboženství k tomu ji dobře pro dobrou odplatu v životě po smrti, a ne jako volní myslitelé pro dobro samo. Udobí válečné jejich rady zmohutněly následkem pověry (předpovídání konce války, setrání se s padlým a pod.).

Jaký byl poměr poddanství a život našich osadníků, nemůžeme bez důležitých pramenů (zmiňme u nás) zjistit. Zdá se, že aspoň ve většině našich Harrachů byl život snesitelný. Do vydání tolerančního patentu ^{nekatolickí} osadníci tře nosili násilnou protireformaci než rožku. Bývalí osadníci byli násilím obráceni ke katolictví asi kolem r. 1720-1760. Násilná protireformace skončila v níže položených osadách před vydáním tolerančního patentu a jen v hornatějších obcích udrželi se tajně vynucující jiných vyznání, takže po vydání tolerančního patentu v naší osadě k církvi evangelické nepřikládal se již nikdo, v osadách výše položených pouze katolické rodin.

Arnošt Guido

Ferdinand Bonaventura říšský hrabě z Harrachu
vstoupil v plnoletí do státní služby a zastával
úřad vrchního hofmistra a ředitele tajné rady jako
císařský mimořádný vyslanec v Madridu hájil
r. 1697 dědičné právo posloupnosti císařské rodiny
na trůn španělský. K panství brannému přikoupil
most nad Litavou, Pandrou (Parndorf),
Novoselo (Neudorf), Štauf a Ašach, Ultrau a Stěření
(Čechy); všechny tyto statky s povolením císaře
proměnil v majorát.

V Vídní koupil dům na Freyungu a nově jej
přestavěl (Harrachovský palác). Od Václava
Vejrycha z Gernsenfelsu (1662) suobodný dům
v Jilmu a připojil k panství Pyraně. Tyto
pozemky podnes jmenují se Vejrychovsko.
Taktér koupil r. 1678 od dědiců Biemoužal suobodný
dvůr v Pyraně (nynější č. 21), který suko
časů šipari Zásnuckému, zámeckému hejtmanu
v Pyraně, náležel a v ohledu na dlouholeté o věrné
služby jeho od Marie z Martovic, vdovy po
Zdenkovi z Valdštejna, „suobodným učiněn býti“

Druhá větou Valdštyne (str. 37) o statky z dě-
dění přilís nestála. Prodati je Hynek z
Valdštyne již r. 1491 Arnoštovi z Újezda a
Klunic, který počal se nazývat „pánem jilem-
nickým z Újezda a Klunic“. Po něm následovali
Arnošt a Zdislav. Poslední neranechal mužského
potomka a proto připadlo panství jilemnické
pani Anně Přinecké z Ronova, rozené z Ú-
jezda a Klunic, která je postoupila synům Do-
bromyslovu a Albrechtu Bohumírovu. Průý zemřel
již r. 1585 a tak nastoupil v drůmí celého
statku Albrecht Bohumír, který nemaje synův,
odevřdal statky ženě Kateřině, rozené Mirovské
z Tropic a třem svým dcerám Anně Přinecké,
Aleně Eustachii („krásná šlechticna“) a Barbore Alibě.
R. 1624 prodáno panství Albrecht z Valdštyne,
ale tento patrně křovou smlouvou nedostál a panství
přemou prodáno r. 1637 Janu Vilémovi Haran-
tovi, nejstaršímu synovi známého cestovatele ze
Východě Kristofa Haranta z Polzie a Berdrůie
na Pocer. Po něm následovali synové Kristof
Bohumír a Adolf Vilém. Průý zemřel již r.
1670 odkřas podíl svůj bratřovi Adolfovi, který
ne mřel z „hrabčoustky“ dcerou na úpah

Korince chtěl pomnou vykřičiti štít svého domu
a zde stavět věžnat sobě i svým potomkům
Nedostavěl! Podl dne 1/8 1675 v sražce s Fran-
coisi nadešlo Štrassburku za rod, který na Sta-
roměstském náměstí mečem katouřem dal popravit
jeho slavného děda. Zbytky stavby té bylo ještě viděti
ku konci předešlého století; dnes po nich není
stopy ani po těch pdnech, jímž měl sloužiti

Syn František Harant prodal r. 1701 panství

Moravici. Byly jilemnické spolu se statkem Moravice a Jičín
r. 1786 jilém
Scheumannovi pro-
dány.
za 240.000 zl a 2000 zl klíčnicku Ferdinanda Bo-

naventurovi, který pak jilemnici a Brannou
spojil v panství jedno. Ferdinand Bonaventure
zemřel 15. 6. 1706 v Karlových Varech.

Po jeho smrti zdědil Brannou a panství jilem-
nické jeho syn Glois Tomáš Rajmund, který do-
sáhl ve státních službách rovněž vysokých hodností,
byl vyslancem ve Španělsku, potom místodržícím
v Neapolsku a posléze státním a příporadním
ministrem rakouským. Přičiňoval se velice o zve-
lebení hospodářství a průmyslu na svém panství.
Roku 1707 vystavěl v Roketnici pivovar a u všech
ostatních pivovarů hospod zřídil lednice (tedy
i v Branně). Téměř ve všech ^{větvích} osadách byly panství

hospody vystavěny dle jednotného plánu (ve Branně
č.p. 100/101, v Dol. Branně a Jägeru a pod.)

R. 1707/8. dal na vysokých horách voudy a chlévy
vystavěti, kam se šel a bral z níže položených
dvorů na léto ku pastvě vyhledati, aby aspoň
nějaký užitek z rozsáhlých tehdy neúrodných po-
zemků docílit. Založil tu novosvětskou, ose-
du Nový Svět a Harrachov. Ve Branně r. 1710
založil špitál a faru, r. 1714 v pilemnici zd-
mek, r. 1721 založil na panství čtyři nové fary
v pilemnici, v Štěpanicích, Ponitě a Jablonci, kde
dosud byly jen filiální fary v Branně, r. 1729

v pilemnici hostel sv. Václava. Za něho defi-
nitivně vyřešen spor o hranice panství, který
hrasil mezi panstvím branským, vrchlabským
a Kyngasem. Mezi panstvím branským a vrchlabským
veden spor o Sedmidolí, o němž statek Branně
tvrdil, že hranice mezi oběma statky v tomto
díle Markonoš tvoří Bílé Láze, kdežto se strany
vrchlabské považovali Láze za rozhraní. Za
tehdejších dob potřeboval Sedmidolí místy hustý
prales. Dříve bylo po úpadku hornictví jen ne-
patrné zemědělství a hlavním vyžitím byla zde
houba a rybníctví. Obojí provozovali v Sedmidolí

mýslivci a poddaní panství branského a vrchlabského. Mnohý silný medvěd byl zde uloven, zvěř vysoce i níže a ve oddělek značně množství lovských psůvek pochyťováno. Na zámeckém vrchlabském nacházejí se obraty posledních čtyř medvědů, kteří byli v odděle vrchlabském zastřeleni (1655, 1695, 1701 a 1726.) Po mnohých hádkách konečně dosáhnou sousedství dorozumění mezi oběma vrchnostmi, dle něhož panství Pyramné obdrží díl Pudlový, díl Doorstého potoka a půl dolu medvědího (medvědího pole), panství vrchlabské druhou polovinu Medvědího dolu, díl Červené strouhy, díl Hřívušského potoka (Čertův díl) a díl Stříbrné strouhy. Spor mezi Pyramnou, Vrchností a Kynastem vyřízen 6. dubna 1710 vládní smírcí smlouvou, dle níž^h Alois přepustil hr. Schafgotschovi celou území mezi Veltou Jizerou od stoku této s Mumlou ať tu jizerské studánce a území podél pravečího břehu Mlýnice a Mumlou opět ať k ústí této do Velté Jizery. Náhradou za to dostal Čertou louka, již musel ve svém podílu na Sedmidolí odstoupiti vrchlabský hrabě Morzin.

Zajímavou je, že v těchto letech vystavil jakýs baron Jan Svitau, jenž náležel Mřičině, na Hrubém kopci v místě, kde je nyní nejstarší stánek

hrbitou, husitský dřevěný hostelicek „Pouyřem“
soutěho hrbitu. Druhý hostelicek ^(Bořita tati) postavil vrchnostenský
hejtmán (str. 56) Václav Vejrych z Geinsefeldu,
který v pověstech lidu zabýval se černým uměním
(alchymii). Oba hostelky byly zbořeny 1787.

Hrabě Alois zemřel 7 listopadu 1742.

Důkazem jeho střeštného srdce jest, že na vstřípkách
svých panství a statcích poddaným všedy dávky,
které až po den jeho úmrtí do vrchnostenských
důchodů dluhovali, daroval. Pours. na panství
jilemnickém dosahovaly tyto odpustkové pohledávky
15.218 zl 52 kr., peníze na tehdejší dobu velmi
málo. Z toho vidět, že lid vrchnostenský byl za-
dlužen a zdá se, že dluhy by asi velmi těžko by
zaplatil. Lid tížila těžká práce a přebytky-
měli jakých, byl nucen prodávati na rámech
Harrachovů v té době sídlili v. Uidni (Harrachovů
palác), časem v jilemnici (panství začalo se
vati jilemnickému) neb jako úředníci v cířích zemích.
Vrchnostenská úředníci přilís s lidem nechtěli, roz-
manité dávky vyřizovali, robotu do posledního dne
vymáhali, aby své postavení zajistili a pánem
se zaličili.

Nástupcem hraběte Aloise stal se syn jeho

Bedřich August Cjeruáz, předporodní a první finanční ministr, porodějí i nejvyšší kancléř král. českého (nar. 1696.) Tento pán nařídil r. 1744 královskému komoránu, reměsíční Jos. Janu Mannovi, aby na panství branském i jilemnickém změřil porozky panství i poddaných. Dne 16. června 1745 koupil od rytíře Frant. Talacka v ještětích statek Ždár za 16.500 zl. a 100 dukátů pokličného, který k panství jilemnickému připojil. R. 1746 udělil Fariann Douthovi z Roketnice právo v roční nájemní vystavěti stelnou hut v místech nyníž sílu Bedřichovu. Hut byla zrušena 1787. Hrabi Bedřich zemřel 1749. a po něm stal se držitelem majorátu jeho syn Arnošt Ouido, který nejen se přičinil o zvelebení průmyslu železářských, který byl od 16. století v úpadku, ale znamenitě podporoval plátenictví a tkání zdvoje u Hronoších. R. 1754 vystavěl u Horňan Sýťovou na stoku Velké pířerý a pířerky nákladem 70.000 hamry o dvou pecích, dvou výhřevkách a jednou kladivou, na Velké pířerě asi 90 sáhů dlouhé plovoucí hrabě, v Sedmi dolí tate zvanou Duorstka bouda a jiné. Udal podmnohý lesní řád, který zakázal hubení lesů, zvláště vysekávání kletů

na vysokých horách, kterou již za tetidejších časů
vrecknostenská budoší šafář budoší placením det-
níky neb i robotníky zulašce nad Sahlenbachem
vysekdávali, aby pasturny rozšířili. Zavedl místo
toulavých sečí hospodářství pasečné (paseky) a
nařídil, aby v pasekách vyráběto se dříví užit-
kové, stavební, šindelové a hládky. Zapověděl pa-
sení kox po lesích a pastou koučičku dobytka
omezil. Polní hospodářství na jeho statcích bylo
málo vřnosné, ač robotníci většinou pracovali
zdarma. Proto dvoxy v jilmu a v. žďáře po díl-
cích prodal, díl dvoxy v Mřičně za dva setské
usedlosti v Horní Šyťoví, kde hamry vystavet,
vyměnil a vbytetl jeho emfyteutisoval. Dvůr v
žďáře prodán byl dvacetí poddaným za 2630 z.
11 kr., kteří v 7 ročnících 14 letých mět, byli repla-
ceny. Mimo to zavčrali se kurpišci k stálcům
ročnímu platu čili emfyteutské čínzi 173 z. rotn
do důchodu vrecknostenského, byli však od pla-
cení kontribuce osvobozeni. Tento způsob trou-
po vršení roboty stal se velmi vřhodným,
poněvadž hospodáři těchto povemtu odváděti poměru
menší dčuty než majitelé povemtu, kteří jich
emfyteutisováni nebavili. Tento způsobem bylo

mnoho jiných, dočasně pronajalých pozemků, zejména v horách, za podobných podmínek prodává.

Obchod v plátně a rubežích tím podporoval, že obchodníkům i výrobciům udílel peněžité zálohy. Objednal dobré lněné semeno, jež poddarym za krapní cenu přenechal, čímž pěstování této plodiny v Krkonoších značně se rozšířilo. Obyvatele od té doby asi šestina pozemků ^(po úkoru) osadili lnom, který ručně předli (přádnici) a na stavěch upracovali. Byl to téměř jediný jejich peněžitý zdroj příjmu a osadníci vytkali si na peněžitou odměnu za práci. Peníze uplatňovali jako poklad (i utápěvacím) a vydávány velmi hospodárně.

Hrabě Arnošt vydal přísný rozkaz, aby obchodníci přádníky (přádelníky) při prodeji přáze nešidili a neutiskovali. Poroučel totiž, že obchodníci plátnem stavěti domy a žili v poměrně blahobytu. Hdeso přádníkům, tkalcům a redníkům vedlo se stále bídno.

Údobí války sedmileté a po ní trpěl lid nezměrnou bídou. Narkotivní nemoci z hladu a bídý se řádily a lid byl bez pomoci. V této neblahé době vydal hrabě Arnošt 18 února 1758 jilemnickým vrchním úřadu rozkaz, aby obyvatelstvu

rozdělit na tři třídy: 1. vidných nemocných, kteří rádně pomoci odnikud najít se nemohou 2. takových, kteří sice vidět jsou, ale při tom nestopni, aby se úplně vyživiti mohli a posléze zdravých, práce schopných, kteří pro nedostatek práce žijí. První třídě opatřil lékař a lékař zdarma a každému denně po libře hovězího masa. Druhé třídě denně půl libry masa, třetí třídě pak opatřil nadbytečnou práci v lesích (pro robotu!) a zapůjčil na 2 až 3 léta za 2.000 zl. k tomu prodeji.

Zajímavá listina tato zní následovně:

Instrukce, dle které se úřad obou svých pánství Branná a Jilemnice ve svých třídách trdných časů k svým chudým poddaným zachováti má.

Zprávu zmiňující svůj úřad obzvláště o tom, jak velice poknut jsem nouzí třídě moje zdejší poddaní, jakož i i upřímnou vůli mám, bych dle své možnosti nedostatkům těm odpomohl, umal jsem zapotřebí touto instrukcí nasměřiti na jaký způsob tohoto mému smýšlení, účelům ku zlepšení nešťastného stavu chudých, vyhověti býti má.

Nejprve budte poddaní ve tři třídy rozděleni a to ve třídu: 1. vidných nemocných, kteří rádně

pomoci odůvodnit nadíti se nemohou.

2. fatouňák, kterým sice zdrávi jsou, ale přitom neschopní, aby se úplně vyživiti mohli.

3. zdrauňák, práce schopný, kterým pro nedostatek zaměstnání křepí nouzi.

Co se prvních třídy dotýká:

1. Musí neprodleň nemocným ku pomoci býti přispěno. Nově ustanovený chirurgus Kittel budí i křád na panství povolán, od vesnice k vesnici vysílán a jemu roztvářeno, aby zámožnější i chudší nemocní ošetřoval, starším jilemnickým lékařem o všem zprávy podával a s ním se dohodl, že průtahem potřebné léky předepsal, které se okamžitě voláštěm posly do vesnice farářům a kde farářů není, rychtářům a učitelům rozšířiti mají. Při trávě lékař budí dopodrobně udáno, kterému z nemocných se podati a jakým způsobem se ho upotřebiti má.

2. Všechny léky, které chudým podávány budou a jež by ti zaplatiti nemohli, budíť z moka důchodu zapraveny.

Mimo to povolují, aby

3. chudým, opuštěným nemocným denně po libě hovřího masa bylo dáváno a úřad učie opatř.

ní, aby tatrovým, kdo maso pořádat nemohou, alespoň masová polevka řádně byla podávána.

Ohledně na II. třídu budíř

4. všem zdrauvým chudým, kteří si úplné vyživování vydělat nemohou, denně po $\frac{1}{2}$ libře maso poskytováno a sice polévka, do kudy jinak nerohodí.

5. Fardři, kterým povinnost na se věrnou, úřadu hradebského tehodně podrobný výkaz o nemocných v obcích se náležejících podávati, musí o hradebském nemocném připojit porovnání, je-li nemoc nebezpečná či ne, aby lékař vždy poslán byl tam, kde ho nemoc zapotřebí jest. V obcích, kde fardři nemají, mají rychtářové neb učitelové takové výkazy zasílati. Město pak budíř hradebského tehodně zasílá výkaz, v němž dle jednotliých obcí počet rámožných a chudých nemocných volásti udáti byti musí.

Příčinami kterými má za

6. K tomu pokusky, bych chudým místo chleba maso vydávati povolit, jsou by, že maso, obrátěti ale polevka, tímto ubohým nemocným více prospěje než chleba.

Ostatně nepřijde maso tak drazo jako obilí, bude

tedy možno více chudých udržívat masem než
sklábem (V těch válečných časech vystoupila více
obilí a píče následkem neúrody a značných dodávek
(rekoisice) do vojenských skladů na tehdejší poměry
značné.)

Poněm dle všech okolností přijde to tato doleka,
že z nedostatku píče dobytek se bude muset porážet;
tudíž jest daleko prospěšnější, když se to poněkud
stane než až v čase, když dobytek ještě více hla-
dám utlučením a nutnost častějších porážek nastane.

Moje mínění jest že

7. aby dobytek z mych dvorů postupně po-
ražen byl a maso dle předestihá nařízení mým
chudým poddaným bylo rozdáváno, obvoláste utlí-
dám svého úřadu, aby co možná zabráněval,
by poddaní nepřiměřenými dodávkami píče do
skladů vojenských nebyli, že porážení neb pro-
dávání svého dobytka domlouvání, nýbrž cho-
raději veškerý vrchnostenský dobytek obětovati,
tím usetřenou píči do vojenských skladů za své
poddaní dodávati, než abych bylo o dobytek jejich
připravený viděti muset.

Poněm dle by ale že

8. obtížné bylo, maso z Jilemnice do vesnice

realizovat, mohlo by se to tak zařídit, by každého týdně v rozličných obcích několik neurčitelných kras bylo poručeno, které by se poddaným odobrat a jinými lepšími vrchnostenskými krasami nahraditi mohly.

Na jaký způsob

9. podělování nejedná se by se provedlo, by úmysl můj úplně dosažen byl a chudí na nicem ztrácejí nebyli, bude úřad nejlépe vědět. Dle mého názoru bylo by nejlépe kradu u rychtáře poručeti, maso a drob za přítomnost konšela odvážit a dle rozdělení zdraoučel a nemocných chudých rozdělit a účtovat. Při tom mohou zároveň páni furářové vykonati skutečně dobrý a duchovenstva důstojný, když pilně počítají budou, kde chudí maso jim přitružené skutečně obdržeti.

V Jilemnici, Branně a Roketnici, kde mají úřadníci bydli, mohou tito sami na vše dohlížeti.

O co se III. třídy chudých týká.

10. Bude tato snad nejčistší, jelikož se ale takovýmto chudým lidem, kteří pro nedostatky výdělku nouzi trpět musí, jinou pomoci nemůžou, než když přiležitost se jim poskytne, aby práci vyřádk se mohli, tedy by bylo dle mého mínění nejprospěšnější,

potracovat následujícím způsobem a sice:

1. Když se letos už sice dříví na 2 léta vyrobí
2. obmyšleno až ve 2000 zt. lnu na Moravě zatkou-
piti a jej mezi chudší poddani, kteří přišli umřít, dle
vonděliti s podmínkou, by ho ne dluží a dle okolnosti
také až ve třech letech po odstráně splatili. Přičemž
je ze vhodnější uručován, poddaným levnu místo
hotovému penězi vyzpomoci, jest tak, že doma ten
mnohem draze koupí, než iac na Moravě k dostání
jest a poněvadž by ten měl onen spíše k promar-
nění peněz soudem býti mohl, než aby si ce mohl
koupit.

Ošetřování dobrordání úřadu o obou návrzích sořel,
mezi čím dále psát do Janovic, zda tam ze 2000 zt.
dobrého lnu v levnu cenně koupiti lze.

Konečně mám tu v úmyslu, v Ultrau do
Jilcunice něco vřta dle přivěsti, by se poddany,
když by nouze nejvyššího stupně dosáhla, jím
vypomoci mohli.

Tak jako hotov jsem, sořím chudým podda-
ným v těchto nejvyšších trdných dobách dle sil
sořel vyzpomoci, tak ošetřování i od sořel vestrany
úředníků, je povinností sořím dostojí, v úmyslu mohl,
tu prospěchu chudých učinit, co nejprávněji a nej-

soudomitěji uposlednou a u vytknutí tohoto kráse-
stého skutku zdůvahu namáhání setržit nebudou tím
spíše, an by to jednatelé před Bohem zodpově-
di museli, kdyby za příčinou jejich neobalosti zdův-
ahu výsledkem tímto zatřesením docilem nebylo.

Ve Vídni dne 18. února Anno Dom. 1758.

Arnošt Guido hrabě z Harrachin.

Hrabě Arnošt byl pán spravedlivý a jednal
vytřístý. Na jiných panstvích tímto způsobem po-
máhám nebylo, aťkoli u lid věstoumý met pro něho
pána skoro cemu dobytka, poněvadž věstoumý přá-
ci na polích, v lesích a pivovarech - netý i u
sklárnách a hutích musel konati radarmo.

Ve starých pamětních knihách je zmínka o
poustání, které vypuklo v druhé polovici 18. stol.
(před sedmým poustáním) v Jilemnicích, na Vysoch
a v Šemilech. Hrabě Albrecht Maximilian Caratti-
Millesimo ^{zemní pán Šemile a Vysoch 1771.} povolal do Čech soukromky a sklára
z Německa, kteří na čemsi lidu činili zlou konan-
renu. Poustáci táhli k Turnovu, ale byli nad
Turnovem sborem turnovských střelců násilně potla-
čeni.

Hrabě Arnošt zemřel 1783, na čem ujal se maji-
ráta syn jeho Jan Arnošt.

Venkovský lid od poč. 16. století upadal ve stále tvrdší poddanství. Poddaný lid nesměl se (svobodně) volně stěhovat, nemohl bez vůle vrchnosti o svou jímání, jež si v pole tvrdě vydělal a uspořil, pořádku a dle vlastní vůle s ním nakládat; mohl od svého statku část pronajímat a odprodávat ani v nutné potřebě zastavovat.

Když poddaný zemřel, vrata obvyklé vrchnosti poněkud se statek a jímání čtoučkou jej osadila. Byly případy, že i na sirotci první vrchnost krouživou rukou sahala. Je zřejmé, že ještě hůře nesměly činit bez souhlasu vrchnosti zápisu, nemohly bez vůle páni svůj ani křáfovati ani se vdávati.

Poddaný lid byl čím dále tím více utlačován, mátil si na stále větší platy, povinnosti a roboty a s městským lidem neměl stejných práv.

Lid robotoval, úroky i jiné platy odváděl. Z jednoho lánu dle velikosti ^{a jistoty} platilo 5-47 hr. úroků svatojirského, 5-47 hr. svatohavelského robot koncem po 4-36 dní, odváděno 6-46 vajec, 1-8 slopic a pod. (žito, sláma, oves, maso a jiné poplatky věcí i peněz). Rychtářské dosazovala vrchnost.

Při stavbě panských sídel byla roditelům práce na celí panství. Tradice povídá, že na

staova zámku v Pyramní pouzít bylo pískovce
hoříckého. Po r. 1547 měnily se zmenšila po-
měry na štodu poddaných. V XIII století na
1 lán byla určena robota 3 dni s potahem
týdně, majiteli statku přes 80 korců přidáno kro-
votě s potahem 39 dní ^{ručně} roboty ruční. Chalupník
pracoval (konel) 3 dni týdně roboty ruční, dom-
káři a podrukové v čas tni' uctam po 2 dnal
ruční roboty. Misto roboty mohl poddaný pla-
titi za den roboty potažní po 20kr, ruční po
12kr. domkáři a podrukové a po 9kr. chalupníci
úroku z 1 lánu platili oktolo 12l. 10kr. - 2zl 30kr.

Chťel-li poddaný nějakou změnu se statkem
učinit, něco odprodat, statku postoupiti, mohl
tak udělati jen s povolením vrchnosti. Nemohl-li
hospodář na statku platiti všech poplatků a
robotovati (pro stáří, nemoc a pod.), byl z něho
propuštěn a jiný na jeho místo dosazen. Tento
zjev byl dost častý a osud poddaného záležel
(závisel) na milosti pánů a jeho úředníků.

Svobodní dítky smoty se udati se svolením
vrchnosti a rodičův, a když nemohly povolení dostat,
utekly se svým milým, ale ztratily patř svůj podíl
neboli spravedlnost.

Ztratila-li svobodná nebo vdova svou čest, připe-
dl idíl z jejího věna vrchnosti a 2 díly jí z dílů
Pordeji, stihl křesťan i vrest církevní. U nedejné
o svátka vítala lid do hostela přicházející a duši
hostela slouží. Vítám vás do hostela, já jsem si
prohřešila. Svědčit jsem chýem musel slíbiti, že
ji za manželku vezme, a byl-li svobodný, učinil při-
sahu dědičné poddanosti.

Svatební smlouvy se konaly v přítomnosti
radních osob.

Když zamýšlel si člověk "svobodný" dítka
poddanou, musel napřed rukou dávkou slíbiti podda-
nost, věrnost a poslušnost až do své smrti své
vrchnosti a potom dostal teprve svolení ke svátka.

Byl-li osazen statek svobodným, bylo mu nařízeno,
aby se oženil.

Sběhl-li kdo ze statku a z panství, ztratil
rovněž svou spravedlnost. Takový "rebel" byl
stíhán, uvězněn a na rukojemství 2. počtuval
lidi z věrem propuštěn. Svůj statek dostal je
pod tou podmínkou, slíbil-li, že se statku již
nikdy neuteče a uhlíkal-li znovu přísahu poddanosti.
Utékl-li znovu, zaplatil každé rukojemství 30 kop po-
kuty a nevrátil-li se po určité době, majetku sběhl.

případi vrchnosti. Rutkojní v zájmu svých 30 kop
světa vyhledal a k návratu přemluvil.

Poddaný mohl být propuštěn na jiné panství,
na svobodu nebo vyměněn za poddané z panství
jiného. Sirotci byli dáváni do služby (práce včernosti)
do panských dvorů. Řemesla mohl se učiti s po-
volením vrchnosti. (podobně studie.) Malé sirotky
živil a vychovával nový majitel statku bez náro-
ku na odměnu. "Odměna" po zemřelých náležela
do důchodu panského.

Poddaní byli přísahou zavázáni zachováti vrchnosti
věrnost, poslušnost, poddanost, právo čestnosti,
^{konati} roboty, platiti poplatky a jiné povinnosti bedlivě
vykonávati. Rychtáři a konšelé byli každého
roku potvrzeni a jejich povinnost byla určité vyme-
zena. (upomínání kontribucí, nenadržovati podda-
ných, ale křestiti, dobré chvaliti, k pobožnosti a ke
kostelu lidi napomínati, doporučovati, aby poddaní
mchodili na cizí piva a vrchnosti raději ušitel přiš-
li než jinému)

Na rychtáře a konšely dohlížel záměšný správní
nebo hejtmán. Aby robotníci časně na pole jeli a
tam pilně pracovali, aby postarali se panské strá-
ti.

Ke vzrůstům roboty družily se sušice, váleční, neúroda, drakota, hlad a mor. R. 1629 byla velká neúroda a lidé nemajíce žita, z ousa chleba pekli, ale ani toho do žita nemohli se najísti. Také dobytka mnoho zahynulo. R. 1630 a 1632 byla opět morová rána a drakota velká, že chudí lidé hladem umírali. R. 1637 byla sucha a všelhuba úroda ničema. R. 1640 ušel mor. R. 1646 po vyplenění Pyramu Švédů a vojny císařskéjní nastaly doby strašné. Švédové mčili a kradli z nedůvěry ke kardinálu Harrochovi, chřestili z hladu a touhy po lupu (str. 17 a 44).

Kromě roboty a plati poddanských vymáhány mačelní daně a škůky ^{státní} na vedení války. R. 1630 měl každý usedlý poddany platiti 3 zl. kontribuce a mítoli trýceři na udržování poúnosti v Uhrách. R. 1634 určili množství seno, ousa, žita a masa (vrchnost 1 díl, poddani 2 díly). Podobné kontribuce peněžité i jiné byly r. 1635 a 1636. R. 1637 každý poddany, jenž měl pole oseté 2 zl. 20 kr. a obilí. R. 1641 poddani i vrchnost $\frac{3}{4}$ korce žita z osetého pole a $\frac{1}{2}$ zl. rýže. R. 1642 poddani i vrchnost 4 zl. a $\frac{1}{2}$ věrtolů žita. Když poddany pro chudobu svůj díl nemohli zaplatiti, měla jež vrchnost založiti. Po městě říjmu s vrchností na polovici ve 4 thůlách 6 zl., korce

žita, 1 1/2 kora ouse a náhrup masa pro vojsko tota
R. 1643 ještě větší daně tota 8 zl, 3 kora žita, 2 kora
ouse s vrchností na polovici. Těch v r. 1645 byly málo
kontribuce. Měšťané platili kontribuci v penězích (60
6-20 zl). V této době třicetileté války lid trpěl ne-
výstoupně a mnohou takovou strastí a soužením nesnesl
mnoho obyvatel hladem a nemocí zahynulo, jimiže
nešťastní odešli a v osadě některé domy zpustly.
V té době některé vsady panství branského a jilemnického
zpustly a vyhladily se úplně a v urbářích panství
vedou se jako „pusté“.

Násilná protireformace ani v této ^{strážské} době neroste-
vila svoji činnost, dařilo se jí výborně, lid ztratil
vdor a byl zmořen hladem a nemocemi.

Sotva se obyvatelé z hrůz třicetileté války tro-
chu vzpamatovali, nová válka v 2. polovině XVII
stol. (str. 64) a v ^{stol.} XVIII nových obětí vyřadovaly.

Na vydržování lidu válečnick platila jilemnická
a Branná s vesnicemi p. 1660, 1661, 1662, 1663 za
usdělité poddaných 59 kr. - 2 zl. 50 kr.; p. 1664, v l.
1679-81 29 kr. - 1 zl. 36 kr. Část poplatků platila
vrchnost, zbytek poddaní.

Když Turci zrušili mír, byla patentes v r.
1682 (29/10) nařízena „mimořádná turecká berně“ a

Kardý musil stý díl svého jmění na pomoc odvůst
R. 1683 bylo mářeno, by kardý desátý muš vypra-
ven byl prok Turek na „obhájení milé vlasti“

Z jednotlivých panství vysláno asi kolem 40000

Patentem císařským z 29/XII 1688 mářeno, aby panství
opět vypravilo na své útraty vojsko. Měla to
býti osoba zručilá a podstatná, která by se na vojnu
hodila. (Vyprava klobouk černý, dobrý, zahnutý, 2 šátky
na krk, 2 košile, kabát z tmaosédivého sukna s čer-
nými výšivkami a italskými knoflíky, spodky kožené, punčo-
vy červené, střevce dobré pruské, křemlí (závisník) opasova-
cí italský, kord asi na 2 prsty široký, patrontaš kožený
s ústkem telcovým a chlupatým pro děst, remen na 3
prsty široký, dobrý ruce chlupatý a zádný jiný)

Těch r. 1688 měla býti vojsko vypraveno. Na vojnu
šli však pouze svobodní a robelové. V l. 1688-89
nové válečné kontribuce a to z usdělka 12. 14 kr-
12 49 kr měsíčně kromě chleba, masa (živo dobytí
736 liber), piva, ovsa, sena a slámy.

Vojevski bome opatkovaly se i 18 stol. (1716-17
na nováčky, vojenski koně, vruce renské.)

Kontribuce předsali panství císařští hejtmani,
zámožní hejtmani rozděliti ji dle vesnic. Někteří
bome platilo panství samo, jiní s poddanými

společně a některá poddani sami

V časech tak ztých nemohla osada příliš stou-
lati, nebylo ani dosti lidí, kteří by poddanství
živnost po válce třicetileté ^{opustili} opouštěli. Kvůli ani vět-
ších usedlosti nechtěli a řídali, aby na menších
mohli hospodářiti a ještě v polovici 18 století ne-
byly všechny statky osazeny. Nedostávalo se pra-
covníků sil a dobytka. Hospodáři neměli svého
vlastního potahu a měli majady křídny a jalový doby-
tek. (St. 64.)

V 17 stol. vltt býval částku hostem našich
lesů, medvedí nacházeli úkryt pouze v horách (St. 66.)

Ohledl v 17 a 18 věku bývala na vstoupi velmi
jednoduchá a prostá. V síni almar, spížirna
a jiní věci pro kuchyni. Ve vstupnici byla (holan)
podél zdi lavice, druhá almar, stará truhla
se rámečkem (někdy i truhla nová), přestice, v rohu
kříd a několik obrátek v rámečcích (často ze
střem), ve přístěnku police. V truhle uloženy šaty,
často i knížky obsahu náboženského (Život Krista
Pána, Život svatých, malý rátkon - knížky ztráče-
né na místech nedávných). Šaty z polovice
16 stol. pláštěl soutečný, suteria ze zeleného
sukna, barchanka bílá, rúžetek, sametový,

Kozlíšek ferdinandový popasový a pod.

Obvyčejná jména mužská v 17. stol.

Adam, Bartoň, Havel, Jakub, Jan, Jiřík,
Martin, Matěj, Matouš, Michal, Mikuláš, Ondřej,
Pavel, Petr, Protop, Řehoř, Říha, Šimon, Štěpán,
Tomáš, Václav, Vít, Vojsík.

Obvyčejná jména ženská

Anetka, Anna, Dorota, Eva, Johanna, Kateřina,
Krystyna, Lidmila (Lída), Lucie, Manda, Maryana,
Markéta, Rozina, Zuzana

Rodinné jméno měnilo se často dle statku neb
dle chalupy.

Uzdělní širokých vrstev bylo velmi bídné.
Znalost čtení a psaní udržovala se v písměných
rodinách.

O selských bouřích z r. 1680 a 1775 nemá kro-
nikář t. č. z našeho kraje zpráv. Pouze z Vysočky
a Roketnicke uloveny kusy zpráv. Tělu poostelci
vedl (Vysocký?) pustník Koc. To přitáhlo 25/1.
1775 ku Vysockému, kde se souběhem posílalo na po-
vě, kteří tam měl složen vysocký děkan. Potom
táhli do hostela, kde kněz složenou mši musel
na příkaz nactmukových potichu odsloužit. Ve Vy-
sockém dali se pokostit a vyřídali si z každého

dann po mŕci. Z Vysockého táhli k Jančlŕm,
kde strašně řádili a odtud táhli na rámech v je-
sením Barontka v jesení vyšla jim vstrie a nabídla
jim pohostinství. Švec jira v Přibolac oznámil
pani Barontu, že (rámech) všeti rámech za-hubička.
Barontka souhlasila, švec jira dostal štipanou od
pani ze rámech a jesenský rámech byl zachráněn.

V Navarově vsak zlo řádili. Zde však byli
vojstka obřičeni a vŕdcoví obřeni. Každý obře-
me dostal pro vŕstrahu tabulku s nápisem:

„Bŕníc a lupič z buřičské roty selské“

Prokelnicí táhli vsak 1775 proti urbouřeným
sedláckým. R. 1776 urbouřili se vsak sami za při-
činou nouze, hladu, bídy, drahoty a nesnesitelné
vrůstky daní. Napodobili úplně vzor vysocký. Utli
do hraběcího pivovaru, tam si liberně popili,
tam tam něco roztloukli, ale za čtyři dny dali se
jako ovce od husarů schytati. Vŕdcoví zemřeli
v žaláři.

V 16 a 17 století peněz bylo málo, tŕtŕe
se vydělávaly, měly velkou kupní hodnotu a dle
toho byly ceny vŕvotních potřeb.

R. 1588 byla kopa vajec ze 8 gr. 4 den, vejdlí
másla 4 gr, cent sŕvrazkopy 40 gr, korec zita 24 gr

větel (256 mdrů - 128 pint) piva 20 gr, kopr 4 gr

R. 1619. (počítáno na groše) Kope vajec 15, vejdlit
másla 6, vejdlit vína 9, větel piva 3 kopy,
libra sádla 8, libra syra 2, ^{horec} ječmene 56, pšavice 1 kopa
36 gr, oves 1 kopa (byl oves nedostatek), žito 1 kopa
26 gr. Ceny v rince, kdy obilí bylo málo
horec ječmene 1 kopa 26 gr, hrachu 2 kopy, horec
chmelu 40-50, sladu ječného 1 kopa 12 gr, kvas 6,
kvas divoká 15, koroptev 20, kvas 6, kvas 1 kopa,
kvas 2, vajec 8-10, včel 8 kop, tele 51 gros - 1 kopa
30 gr, kopyta 7 kop, kvas k jízdě 7 kop - 15 kop,
od kování 12 gr, podkova 6, uzda 32, ohlavi 20,
sedlo jízdové 2 kopy 33 gr, boty jízdové 1 kopa 55 gr,
boty louskové 1 kopa 30 gr, podvásky 32 gr, loket
vulintu 9-11, loket plátus 12, trámec ulny 3 1/2 kopy,
nůše 7 gr, kosa 22, srp 7, přestlice 40, radlice
1 kopa 25 gr, řetězo 12, sekýra 34, dvě kola s ná
prava 1 kopa 21 gr, libra řetěza 3 gr. 3 d, 1000 šindlů
1 kopa 20 gr.

Rok. 1651 (počítáno na zlatě a krejcaru)

Horec ječmene 1 zl. 10 kr, hrachu 2 zl, oves 40-48 kr,
včel sene 45 kr, kvas 10 1/2 zl, tele 2 zl, oves 36-48 kr
cent syra 4 zl. 15 kr, kopa vejdlit másla 5 zl. 50 kr
vejdlit louského oleje 7 kr, libra sádla 10 kr, libra

svícech 10 kr., stavební kámen 15 kr., dub 14, stropnice
skříně na podlahu 6 kr., knihy papíru 10-12 kr.

R 1654. Kopa vajec 15 kr., řepčák vína 3 kr.,
mouka 9 kr., pivo piva 5-6 kr., libra sýra 2 kr.,
libra mýdla 7-8 kr., Horec žito v červenci 1 zl - 1 zl
10 kr., pšenice 1 zl. 30 kr., oves 42 kr., včertel pšenice
piva 5 zl. 30 kr., Kopa krapů 3 zl., jehně a tele ze 2 zl.,
ovo 1 zl. 15 kr., šapek 45-54 kr., včel 6 zl.

R. 1626 platil Tábor sodmu de Hanovi
604 zl. 50 kr. ročně (hotová 400 zl., 16. mouka piva
po 6 zl., 4 Horec pšenice po 1 zl. 30 kr., 20 Horec žito
po 1 zl. 10 kr., 4 Horec krapů po 1 zl. 50 kr., 6 Horec
jehně po 1 zl., 16 Horec oves po 30 kr., 2 1/2 Kopy
řepčáku másla po 7 zl., 1/2 cejka sýra ze 2 zl. 30 kr.,
2 1/2 Kopy krapů po 5 zl., 1/2 Kopy stih ze 5 zl., 2
prostice soli po 7 zl., vepře vytermeného ze 8 zl.)

Převedeno na nynější dobu, ^{období} příjem, který mají v r. 1921.
v Pyramě ^{celkem} farář s kaplanem, 10 učitelů, sta-
rosta a obecní strážník. Z toho vidět, že v 17.
století platili duchovní velmi dobře.

Na škole platili v Táboře téhož roku a
to ztřím i učitelům 201 zl. (magistru na penze-
ních 28 zl., kantorovi 18 zl. 40 kr., varhaníkovi 40 zl.
a na stravu 30 zl., pak 5 Horec žito, Horec krapů

a na byt 8 zt., vovnitrovi 12 zt., halbantovi 4 zt.,
zdravim ročnici 46 zt. (1 zt. k' dnu mimo 6 nedot postnidel)

Jine platy: na opravu faru a jiných stavení
520 zt., obecním písařem 8 zt. obecním úrodniťkou,
sládkovi 88 zt., dvěma pomocníkům 31 zt., haquiem 19 zt.
dvěma bratřím 31 zt.

Ceny rolu 1670 Horce zita 42-45 kr., ječm-
36-42 kr., oves 30 kr., pšenice 1 zt 30 kr., Horce chmel
starého 1 zt 10 kr., nového 36 kr., libra másla 6 kr., vepř
2 kr., vejdlit miedu 7 kr., vína 3-4 kr., mied piva
7 zt 15 kr., kopa vajec 10 kr., kachna 4-5 kr., husa
10-11 kr., jehně 30 kr., ovce 1 zt., tele 1 zt 20 kr., kráva
5-6 zt., vůl do dvora 14-15 zt., bečka poln 7 zt., 1000
cihel 3 zt 15 kr., 1000 šindelů 90 kr., 1000 křehů 54 kr.,
ryč 12 kr., lopate 3 kr., kopa poln 30 kr., vor dříví
2 zt. 30 kr. Od prdeu platilo se: tesarům 24 kr.,
tovaryšům 15 kr., vedutěm 27-31 kr., mddemikm
promiém 6, dnuhým 3 kr., poddauým po 2 kr. denně.

Rok 1740. Horce zita 2 zt. 3 kr., pšenice 3 zt.,
kopa vajec 12 kr., slépiec 6 kr., kurovata po 3 kr.,
husa 24 kr., vepř 7 zt., tele 1 zt 10 kr., kopa tenkých
prkem 4 zt. 30 kr., kurn 1 zt., kurn 4 dnuvů 51 kr.,
stěnovů 24 kr., vůl dříví k palivu po 6 kr., 1000 cihel
2 zt. 30 kr.

Rok 1742 Zajíc 12-20 kr., puš srna 4 kr.,
libra srna 4 kr., hověčí maso 3 kr., veliký holub
8 kr. Cena polní: 1 slán^{podle} 16 stol. 100 kop. v 17.
18 století 200-230 kop mls dle jatkosti.

Ceny dříví velmi dobré jatkosti v r. 1749
Trávník po 51 kr., stěny po 45 kr., podlahové trávník
po 20 kr. Kamen k palivu po 18-30 kr. dle síly.

V době neúrody obilí podražilo. R. 1771
nastala následkem neúrody ozimého obilí velice
drahota na pšenníku. V Jičíně, kde o králich
všechny krajce královské se zděsovaly obilím,
prodával se kromě rýže za 182. Jiné potraviny
byly laciné, neboť na pš. libra hověčí maso
byla za 3-3½ kr., telce za 1½-2 kr., 12 vajec
za 3 kr. Úroda tomu byla ohromná nouze, neboť
orchod přivážel a plátnem se zastavil a nebylo po-
náz. Chudý lid nemohl nicého vyprošiti, dopouštěl
se krádeží, v maso padlých dobytčích sušil rosy,
ba i na mostech a táborech jetel, pšeni se jato chý-
teli. Neut chvilu, že z toho vznikly četné nemoci,
z nichž zejména tak zvaná „šmíla zimnice“
(dysenterie?) řádila úžasné, takže v některém
domě vši padem loželo. Nebezpečí náhany bylo tak
veliké, že dobrodincové nemohli jinde jíti z uvoči

na otvácí hladí. Lidé umřeli, v domcích, v polích,
lesích a toho roku jen na panství jilemnickém
(bez Branné) pomřelo 6000 duší.

Jan Nep. Arnošt hrabě z Harrachů (nar. 1756 v
Vídni - m. 71) byl jako právník též ve státní službě
do r. 1792. Tehle roku vystoupil, aby správě statků
celá se věnoval.

Ze jeho vlády dosáhla průmysl železářský na
panství jilemnickém a branném před tím mírně natu-
rního rozvoje. Železo bylo vyborné jakosti. Jako státní
úředník dovedl přesvědčit vedoucí úřadníky o dobré
kvalitě svého výrobku a obdržel státní dodávky
do Hradu Králové a pevnost Josefova, která tehdy
se budovala. Odešel byl také značný, že v r. 1787
vystavěny se nové peci a hamny v horách (Bedři-
chovi, • Předních budách • v Dolních Štěpanicích
poblíž pily). Tak zároveň spotřebovalo se dříví, které
bylo nakáceno vichřicí 1776. Poněvadž lesy byly vichřicí
značně zslabeny, započato do perí a hamni uhlí,
se Semily, Friedlantskem a Kynštolem uzavřeny smlouvy
na dodávky dříví, jež se ve velkém množství po
Velké Jizvě do Arnoštova plavilo.

Dne 14. června 1788 postavena jilemnická chrám,
který obsahoval 114 domů úplně, kostelní kryt, faru,

škola, radnice, kapli sv. Alžběty, důchodenský a kon-
kréční dům, pivovar, spýchar a panstevní vinopalna.
Hasiči bylo téměř nemálo, neboť obyvatelstvo sice
života nevydalo (žádné před státní ústředí).

Druhý ohně v 1803 zničil 10 domů, faru, hostelu
kněží a školu. Do požáru v r. 1788 stal na ná-
měst jilemnickým mohutný jilm, od něhož jilem-
nický jilm odvozuje své jméno. Dle tehdejšího od-
hadu ušlechtila škoda 200000 zlatých.

Hrabě Jan zvolil nejen průmysl řezářský,
ale i plátemnický vodor vřetenným dobám zvolil.
Od hornských tůlců kupoval plátne a ve Vídni
sklad založil. Plátne bylo prvotřídní a dodávalo
se pro potřeby císařskou tradice vypracuje, v
císaři Josef II. dal si předvolat do Josefova tábora
velmi jasně vědy, kterou mu hrabě Jan daroval,
aby upravení na náše domácký průmysl a svůj
sklad ve Vídni. Ve Branně bylo na louce čp.
118 a čp. 122 panství sluneční bělidlo (okolo r. 1792).
Krávně připojuje byla tiskárna. Dům čp. 122
vystavěn byl teprve na poreměti hraběnského bělidla
po jeho vrstev. Dům čp. 118 utvářel svou stavbu
a vřetenným štětem dům panství nebo plátemnický.
Naproti byla panství mandlovna, tito mandlové

na voláštíně mandli Houm

Bělidle hrabacousté, jež jako branské bylo zane-
na bílém plátne sluncem, zvetšeno v 1817. Bělidle
na přízi. Toho času byl obchod platny na jilmu
a v Spanu v portu, takže se ročně za statisíce
zlatých plátne do Holandska posílalo (1773) Plátne
zasílalo se v bednách, přičemž v velkých bednách
(15-27 centů v ceně 4000-6000 zl.) Tradice povídá,
že bedny obšívaly se hrubým plátnem, jak při
tehdy bylo zvykem. Zboží zasíláno nejprve pro-
střednictvím slozských překupníků. Když vrátil
se po nětřilistém pobytu obchodník Hynek Meisner
z Holandska opět do Vrchlabí, doporučil a
uprostředkoval přímou dopravu do Holandska.
Roku 1805 zasáhla náš kraj strašná dráhotná
sledkem úplné neúrody. V letních měsících t. r.
platilo se za korec žita 50 zl. a pšenice 60 zl.
Byla to cena tak závratná, že jen v domích boha-
tých plátců a na zámku mohli si dopřít
samozřejmě chléb. Tři cena přitom byla velká. Nej-
větší dráhoty dosáhla přitom v 1805, kdy prodá-
vala se štukra krátiny za 8 zl. a kopa plátne
dle chodu za 800-1200 zl. Tradice vypravuje, že
řevíř s nevěstou^{věnu} dostali, nebo měli upřednost

přeli na větu a za platno koupili slušný do-
mek

Tě lesní hospodářství bylo zlepšeno. V letech
1808 až 1820 pod dohledem tehdyšního lesníka Joha-
na lesníka Wankammerem, Kounickým a Janem
lesy dal vyměřiti (na celém panství) a lepší soustavu
upraviti.

Tě koupil r. 1807 od Františka a Karla Er-
beni za 60 000 r. v tak uvážlivě bankocetních
„Erbenský“ hutský statek ve Vltavě, jeho
před 153 roky a to 1654 předtím jeho paní Preissi-
rovi Kardinál Harraek „kamfěstním“ listem pře-
měchal (Str. 45). Potaže to statek náležející
bylo po koupi emfiteutisováno, lesy na východní
úbočí Vltavy hrachu podél Kuželského potoka (Zoojiter)
k revíru v Řechu připojeny. Ve statek hůl a
jir 12 let před prodejem nepracovalo pro ne-
dostatek dříví. O umění hůl a jirů umění
prodeji dříve se zmíněno, aby bylo patrné, jak
tehdy podniky vznikaly a zase upadaly. Vela-
to akademického malíře Fr. Mrona ^{na Bauhau} je zachováno
dobře vyřezané ze stálého vltavského

Stálámu v Novém Světlé převzal pod vlastní
správu r. 1795 (od r. 1714 pronajal) a přivedl vyřez-

skla, křišťálového, jako i rafinaci skla ne
vyšelý stupeň dokonalosti.

Obilná čestného skla šířila se mezi šlechtou
následkem vysokého úředního postavení hraběte Jan.
jeho styky s předními činiteli říše a dary

V letech bídy následkem mrazů, válek
a snížení ceny papírových dle finančního pádu
v roce 1811 až na $\frac{1}{5}$ původní jeho hodnoty, rač-
oval se hrabě Jan lidem ke svému poddaným.
Proradval chudím obilí a len, aby zmírnil bídu.
Drahota byla značná, neboť horec žito prodával
se až za 120 zl. a pšenice až za 80.

Plátenictví a bavlnářství bylo však v rozkvětu.
Bohatí z obou, to první ještě více hlesnou, ho-
povali zboží. Těm v Německu nacházelo nař.
zboží odbyt (dle tradice Drážďany, Lipska), po-
něvadž následkem státního úpadku a poklesnutí
kupu ceny pro zboží bylo stále pro Němce
laciné. Obchodník domáclí lid drel. a z moravské
výchýl přádníků a tkalců bohatl. Stávkou se při-
padly, že smutnou ^{bavlnářskou} pláteníku v rozjáření zaplo-
vali dýmky pětistátových bankovkami, neboť
jejich tatíci na stuca (kouři) bavlně snadno
stoutu vydělali.

Kráč Jan zemřel dne 11 dubna 1727. Vídni, císařem
od všech vrstev obywatelstva na celém panství
že, kráče Jana vyhlášen toleranční patent
Uvádím jej dle starého rukopisu.

„Na poručení jeho cís. král. apoštol. Majestátnosti
od cís. král. gubernia vydaný patent: Jejich cís. král.
apoštolská Majestátnost dle nejmilostivějšího dvorského
reskriptu pod datem dne 13. měsíce října roku 1781 na
jejich rdo v zemi cís. král. zemské gubernium nejmi-
lostivěj k vyrozumění dle jest ráčila, kterak tak umá-
vaje z jedné strany škodlivost všelitrého nucení a z
druhé strany všelitrý užitek, který z strany víry a
všeobecného dobrého z jedné prave křesťanské tolerance
pochází, sebe pohrnutého býti vynásta, augspurskýmu a
helvetckýmu věro-pribuznýmu, pak těm nespolečeným Ří-
mům dle jejich víry přistupující jejich náboženství, pokračo-
vání douditi, bez ohledu, neboť ono to kdy obzvy-
a doudeno bylo aneb nebylo. Katolické víře samotné
přednost veřejného víry vytrouzení vždy zachována býti
má, těm pak obojím protestantským vírám a obstará-
jícím nespolečeným Římům na všech místech, kde dle
níže podotknutého počtu lidí a dle shromáždění účinně
možno jest a kde pro jejich náboženství veřejně pro-
vozováno nebylo takové jim pokračování (soutrovně) vytrou-
-

vůni dovoleno jest. Ale obzvláště povoluje Jeho
Milost císařská:

Předně: Těm katolickým poddaným, kde 100 familií
se vyznávají, jeden dům modliteb se školou na jejich
náklad vystavěti a při něm svého důvěrníku duše
správce chovati, kterémuž i ti katolíci hodinu odtud
vzdáleni náležitě mohou, dalece pak vzdáleni mohou
do nejbližšího, však v císařských dědičných zemích
stojících domu modliteb, jak často chtějí choditi, ja-
kož také jejich duši spravcové, zde ale v zemi usdlí,
mohou je vyučovati a jim také v nemoci potřebným
duše i těla potěšením přispěti, však nitky řád-
něm nemocným, kterých by katolického kněze k sobě
povolati chtěli, pod nejtěžším odpovídáním nepřekročiti.
Co se dotýče domu modliteb, poručí jejich Maje-
státnost vřetědlně, aby při něm řádné zvony a
zvonení, řádné věže a řádný veřejný vchod z rynku
nebo ulice, což by hostel vyobrazovalo, nebylo; sta-
věti pak jej z jakýchkoli materiálů suvolno mají.
Také všechno posluhování a vykonávání služeb jejich
jak v též místě, tak v přecházení k nemocným
k těmž filiálám patřícím, neméně veřejní pohřby
s vyprováděním jejich správce úplně a docela
dovoleno býti má.

za druhé: Nemají též vbraňováno, na svůj náhled
školní mistry cantores chvab, nad kterými však
vdejší zemská školní direkcí, co se způsobu učení
a řádu dotýče, vzhled mluví má a bude.

za třetí: Těm notatolictvům obyvatelem jednoho
místa dovoluje se jejich pastory, potudž je vno-
novati a vychovávatí budou, vyvolovati; jestliže však
to vchnosti na sebe vlti chtějí, mohou se juris
präsentandi vším způsobem těšiti. Však ale zane-
chává sobě jejich Majestátnost poturzení na ten
způsob, že kdo se protestantské konsistori vynechává,
to poturzení skrze ni, a kdo rádne není, takové
budto skrze ni, jež je v Těšíně aneb skrze tu, jež
v Uhřích se vynechává, vrátí, však tak dlouho do-
travad otrolostojčnost hodná nebude, v zemích
vlastní konsistori dosáhnouti.

za čtvrté: Právo na školní poplatky vstává tak
jak ve Slezsku faráři ordinárním (na jehož trůně
je jsou) zachováno.

za páté: Chce jejich Majestátnost soudje-
ich víry se vltajících, mezi nimi vnitřní vdejší po-
litické zemské instanci s přítahem jednoho ne dr-
hého jejich pastora nejmilostivěj vmešeno mluví, od
kteržito instanci dle částků víry jejich rozsoudí a

vyřknutí se stane, další běh patřící na politickou
dvorskou instanci suverénní bude.

Ža šesté: Od neníčka docela se vyvíjí a máví
ten od nekatolictví při vězení obyčejně stědávající reverts na
zároveň ze strany vychování dětí, ale bez dalšího doptá-
vání a smlouvání na budoucnost růstová, že při kato-
lickém otci všechny děti mužského i ženského pohlaví růstí-
vají katolické, což jakožto jedno privilegium
(výsada) panující víry k pororování jest, naproti pak
při protestantském otci a katolické matce děti své
pohlaví následovati mají, t. j. mužské pohlaví otce
a ženské pohlaví matky.

Ža sedmé: Mohou nekatolíci tu troupi domů a
statků, k sousedství, k mistrovství, k akademickým
hodnostem a městským službám, však ale s dispensí
připustěni býti a nesmějí se k žádní jiné porísau
krom té, která dle jejich víry přísluší, jakož i k vy-
konávání služeb Božích panující katolické víry ne-
processí, jestliže oni sami nechťejí, přidržovati. Má
se při všem volení a službě radování ne na
rozdíl víry, nýbrž jako při vojce bez všeho po-
růstavení a mnohým úžitkem se stává, na dokona-
lost a schopnost řádajících, pak na jejich křesťanský
a mravopověstnostný život hleděti a samostatně bedlivost

užití. Nápodobně dispensaci neb povolení k posessio-
 řání statku), k sousedstevu a měšťanstvu při podáních
 místech skrze krajští úřady, při královských a vno-
 mých městech skrze zemské podkomorí, kde by pak
 podkomorí nebyl, tedy skrze císař. král. zemské guberni-
 um bore vši třeštnosti se udělovati bude. Kde by pak
 při žádání dispensaci nějaké porostavem se vyskytlo,
 skrze který odmrštění by se vidělo, má se z toho
 zvědomost se úřady pohybnými na císař. král. zemské
 gubernium a odtud potom na nejvyšší a jás in-
 volatus (domovní právo) vyššího stavu, v tom jest
 dispensaci po předchůzích vyrozumění zemské
 instanci od císař. král. české a rakouské kanceláře
 k udělení."

Po vydání patentu ve Branné m. d. z církve
 katolické nevyšel. Teprve o několik let později
 — jak dočítáme se ve starých listinách — některé malo-
 věrní na fary k svým duchovním pastýřům bez osty-
 chů stí a jim v ústí katolickou vypravovali a že
 již více katolíci nejsou, se osvědčovali."

Poněvadž byly dovoleny ^{pro} církve anglikánské, helvétské
 a pravoslavné, nepřiblížovali se osadníci ^{jako české bratři} k určité
 církvi, ale dosvědčovali, že si na jméno své církve
 uzpaměťovati nemohou. Byli někteří z nich české křesťanů

ale církev čestobratelská povolena nebyla
s každým odpadlíkem sepsán protokol nařáti,
porděti v rámci kanceláři, jak bylo nařídím císař-
ským patentem z 2. ledna 1782 (bod 2)

Tento dekret dle starého překladu zní:

Jejich císařské královské Majestátnost nymilosti-
věj dle ráčí:

Předně, to všem těm od víry římsko-katolické samo-
spasitelné odpadlým poddaným jejich znovu přijetí mi-
serikordií se dovoluje, tati všati, aby žádně jině krom
toho trojice, jež se v prvním tolerančním patentu do-
voluje, nebylo a nemají se k jiněmu hlásiti, nutiti
a dokládati. 2.) Od nenáleka všichni oni bloudící bratři
mají nejir více na své faráře a duchovenstvo dobi-
hati, nýbrž na své kanceláře jíti, tam se ohlásiti,
kdežto se zapíše a pro seb. též zpátkem na cedule
takové zapsání dostane a kterou každá osoba volá, si
mužská i ženská, zachová.

3.) Nemají oni žádně katolíka k odpadění od
víry pod nejtěžším odpovídáním jakýmkoli způsobem
suzouati, namlouati neb nutiti a za tou příčinou
do jiných vesnic ve dne neb v noci přebíhati aneb
schůzky shromažďovati, což každý vychtěl obzvláště
na povoru mít má. Kdo by takové věci činiti se

umetlil a to nan dotvářeno bylo, má k úradu dodati
a nejostřeji trestán býti.

U 4 bodě zatahuje se tímto cirkem, jež řády
ceremonie, duchovenstvo a katolický hanění, tupiti ne
pronásledovati, tolikéž obraty hlouci, páliti ne posmát
z nich činiti.

5. Desátky a povinnost stoly tím farářům jako
prve odučdět, posluhovači církevní, totiž křest,
kopulaci, pohřby od nich žádati jako kdý jindy
a za to jim platiti. Má pak farář křest, kopulaci
m v kostele, nýbrž v domě farním aneb kde svou
příležitost má, jim udělovat, ku pohřbu má se
jim místo nějaké krom hřbitova vytrázati, tato-
ní, které by se k ničemu jinému hoditi nemohlo
(tj. k stavění, orání - louky a zahrady), což již
faráři staré instrukci sobě danou vědí.

6. Povuluje se postaviti dům modlitební na svůj
náklad, kde by se 100 familií nacházelo, pravo
stoly vsak náležet domácímu faráři (katolickému).

7. Ponechává se volnost do církve se vraceti
zaopatření svátostí jiných obřadů katolických žádati.

8. Zapovídá se určité hanění a smitování,
volá se v hospodách při trůntu. Kdo by podobné
i začínal, buď on katolík nebo nekatolík, přisí-
trestán.

9. Šetky'rouš, rídě a jiní (vino, pivo a pálení)
šetky'rouš lidé v moděti a ve světe dopoledne ne-
mají žádnému nic natívat, krom nemocnému ome-
pocestnému jednu sklenici a nic více, načež rydké-
rouš bedlivě dohlížeti mají; šetky'rouš pak pro
neuposlechnutí přísne trestáni budou.

U tom je cí. král. nejmilostivější vůle.

Při sepisování protokolu na farách (98 str.)
hleděl farář odpadlíka přesvědčiti, že se na-
rodil jako katolík z katolických rodičů a že je tu-
díž katolíkem.

Nejprve zjistil jeho totožnost, potom se ptal
na stáří, náboženské vyznání jeho rodičů a přibýtky
Odtáky byly následující:

Jaké víry jsou rodiče? (Katolické)

U jaké víry vás zplodili a u jaké jste pokřtěni?
(Katolické)

U jaké víry jste vychováni? (U katolické)

U jaké víry jste byli do r. 1871? (U katolické)

Chodíval jste do kostela? (Jnu, tot jsem chodíval)

Jak často ^{jste chodíval kř. upovídy?} (Na každý boží hod a ledatdny)

Umíte číst? (Umím nebo neumím)

Modlíval jste se? (Modlíval jsem se ne ráve)

Ute se jste křtěný zde v kostele? (Tot' vím)

Můj milý příteli, vřdyť jstě cch' katolík. Rodiče byli katolíci, v katolické víře jstě pokřtěni, v katolické víře (jstě) vychováni, jako katolík jstě šel, do kostela chodil, růženec se modlil. A nyní od víry katolické odstupujete? (Odstupuju.)

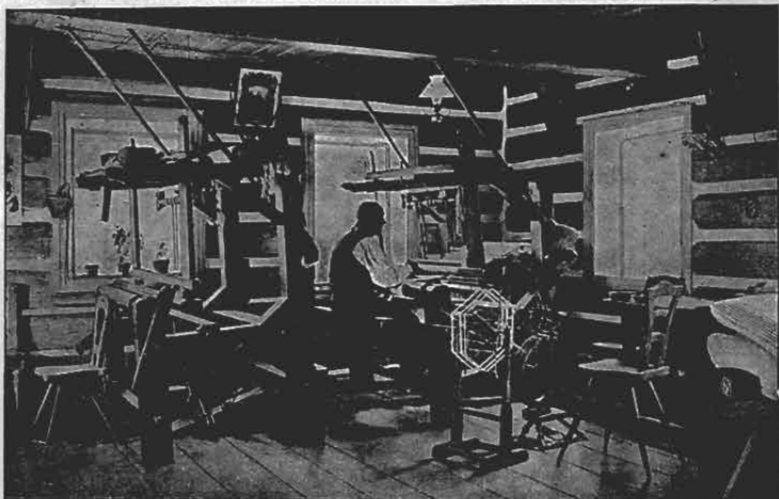
Jakou příčinu udáváte? (Proto - Neudávám. Proč od katolické víry odstupujete? řádní příčinu. Pro přijímání pod obojí. Pro lámaní chleba.)

K jaké víře se přihlašujete? (Já nevím, já ji nemám jmenovat. Jako moje žena. Jako můj otec. Na farách dávali ^{nepůvodní} devět oděvů, na rodině byla přihláška kratší.

Roku 1793 musil se každý občan vyjádřit, jaké víry je vyznávacem. Někteří vzdali se za Husity, jiní za Čestné bratry, ale jen málokteré hlásila se přímě k církvi evangelické. Husité připočeteni byli k evangelickému vyznání anglikánskému, Čestné bratři k helvétskému. Bratři evangelíci patří k přistěhovalcům, z Valérie přihlásilo se 5 rodin.

22. 3. 1927.
J. J. J. J. J.
J. J. J. J. J.

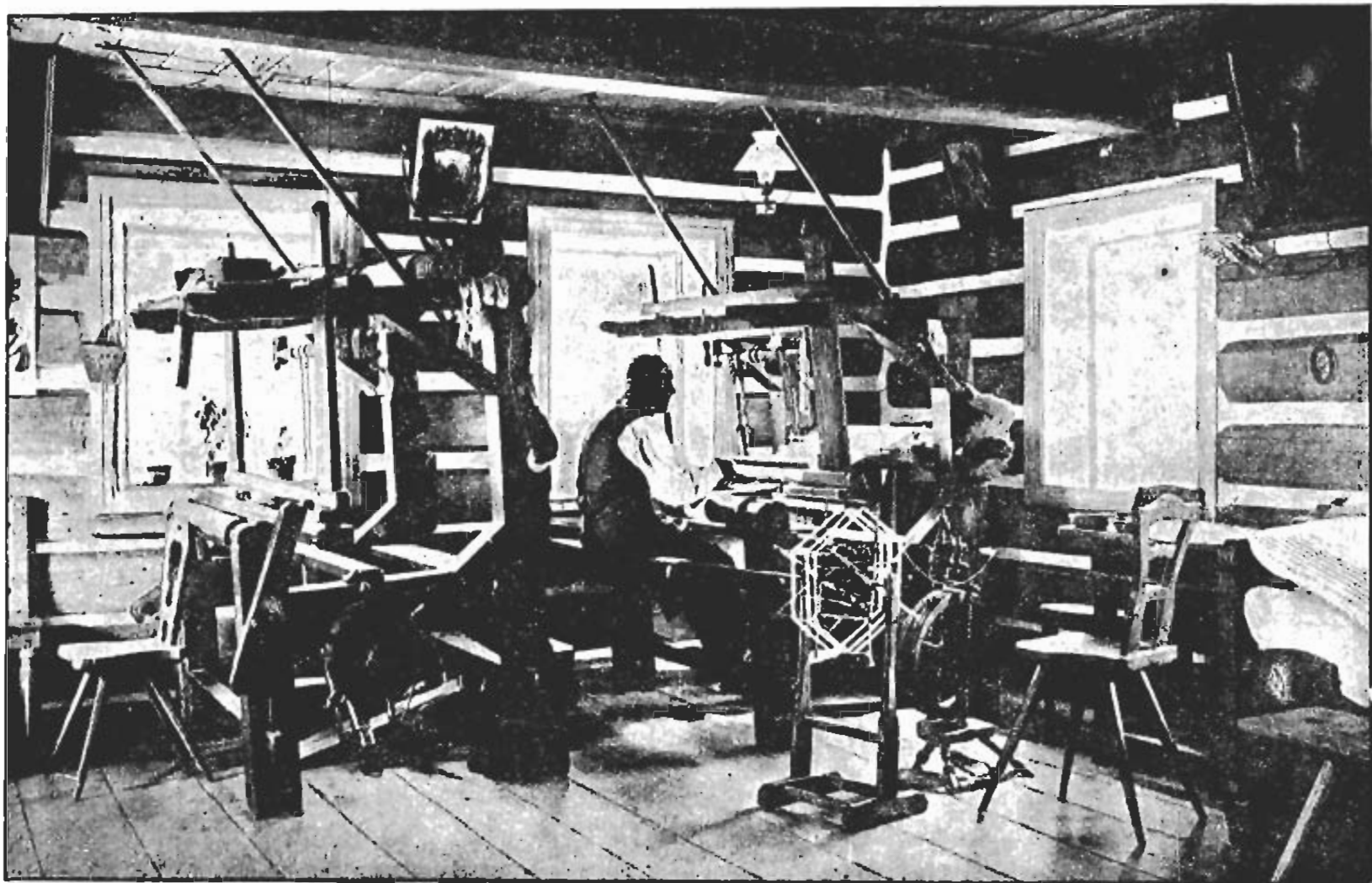
Skalický stavební z r. 1906.

KRKONOŠSKÝ TKADLEC: VÝROBA KAPESNÍKŮ.

20/4. 1927.

Josef Vacek, t. o. Kroměříž.

KIRKONÖSKÝ TRADITČ: VÝROBA KAPĚ SNÍKUL

Staré památné stromy,
které byly dne 18. června 1927 skáceny.

Pohled na stromy od pomníku padlých.

Od roku 1919-20 v době poplávčat, řá-
dal Novák Antonín, truhlář v Horní Branně čp. 275, abychom
stromy, které jsou značně vyhlédly, jako nebezpečné majetku a
lidským životům byly odstraněny.

Pozemek a stromy jsou majetkem velkostatkářů
Havacha a proto musel Novák v odstranění stromů vyjednávat
s lesním radou Ferdinandem Reichem, který přirození jako lesník
stromy hájil a divil se, že před několika lety, když v blízkosti
stavěl svůj domek, mu nebyly nebezpečné? Oznamoval mu, že stromy jsou
pod ochranou památkového úřadu v Praze (při pozemkovém úřadě), a
jin se svolením tohoto úřadu mohou být odstraněny. Podání žádosti
k zmíněnému úřadu byla jeho komisi památková.

Ve 23. dubna 1927, v odpoledních hodinách dostavila se prudká větrnice se sněhovou rámcí a první lípu od jižní strany
od domku Františka Řehoře přivazila bezprostředně pod její korunou.
Na štěstí, mohutný věch spadl mezi domky Ant. Nováka a Frant.
Řehoře. Zasaženími některými v domku, porušil by jej jako památkovou
chaloupku. Antonín Novák se sousedem Karlem Havachem č. 205, ozna-
mili případ památkovému úřadu, který nařídil odhlášení všech stromů.
Staršínou lípu koupil za 200 Kč Bedřich Šoukup, kolář v
Horní Branně; další 2 javory a 2 lípy koupil za 1400 Kč Frant.
Šimáček polník v Řehoví n/ž. Jeden párůr dostal se do Čarého
Dílu, do kachady vily p. továrníka Aloise Hrušky. Starý strom odbo-
rky odhadnutý přes 300 let.

Byly to mohutné a krásné stromy,
pravá ozdoba i chloubou naší obce. Jedýsi lid je mluvil
ve zvláštní úctě a říkal o nich, že jím jako ušlépšov-
ny byly sichými svědky mnohých českých chvil na-
šich předků v době protibohorocké. Snad i na nich
spočínal smutný znak Jana Amosa Komenského,
když se jindy ubíral před třemi sty lety do kradu-
ho vyhnanství. Podobným pro kroniku darovali Karla-
chovští úředníci: první dvě lesní Alois Rada, další
dvě lesní Rada Ferdinand Reich.

Kácení stromů i s parčíky, při raměšování
čtyř mužíkůovalo od 7. až do 18. června 1928.

Upomínky k 300. výročí odchodu J. A. Komenského z vlasti.

První uctila památku odchodu Komenského z
vlasti náboženská složka církve československé z Horní Bran-
ny a Valtovic. Kříž této církve předsedl dne 4. března 1928
přednášku na thema Komenský - Masaryk.

Ve dnech 9. a 10. června t. j. Jednota svazu
národného osvobození pro H. Brannou a Valtovice uctila

slavnosti památku 300ho výročí smutného odchodu J. A. Komenského
z plati do hudebního vykoupení.

V sobotu dne 9. června v 8 hod. večer v „Družstevním
domě“ č. p. 100-101 v Horní Branně koncert převážněho souboru
učitelů krkonošských.

V neděli dne 10. června o půl desáté hod. dopo-
lední v též místnosti koncert lehož souboru pro školní
mládež místní, okolních škol národních a menšinových
s prolovem o Komenském, který prolovil Josef Horaček, řídící
uč. v Martinicích a dirigent PSU K.

V neděli odpoledne o 1. hod. seřazení průvodu u
„Lipky svobody“, průvod spolku a alegorických vozů k
poslednímu útlku Komenského - zámku v H. Branně.

V zámekském nádvorní starosta obce polník Kružík Václav
přivítal přítomné občanstvo, spolky, korporace, zástupce žup
hasičské, sokolské a j. Ve své uvítací řeči význam Kom-
enského a památku zdejšho zámku připoměl tím, že před
třemi sty lety pozřazen císaři Ferdinandu II. z r. 1627
odcházel ze zdejšho zámku do vyhnanství slavný český
reformátor školský a filosof náboženský Jan Amos Komenský.

Slavnostní řeč o Komenském pronesl R. F. Vánka,
odborový rada ministerstva zahranič. Jeho řeči bylo pozor-
hodné, že ze všech národů v té době nejvíce o vzdělanost
Komenského se zajímali Angličané, Američané, Němci,
Francouzi a Švédové. Na pozvání Angličanů přednášel

Pěvecké sdružení učitelů Krkonošských

pořádá

v sobotu 9. června 1928 v Družstevním domě
k uctění 300. výročí odchodu J. A. Komenského z vlasti
v posledním jeho útočišti - v Horní Branné

KONCERT

POŘAD:

1. B. Smetana: Slavnostní sbor.
2. Dr. Leoš Janáček: Ach, vojna, vojna.
3. B. Smetana: Tři jezdci.
4. J. B. Foerster: Soumrak.
5. J. B. Foerster: Havířská. Věnováno P. S. U. K.
6. J. B. Foerster: Rodné mluvě.
7. E. Axman: Měsíčná noc.
8. J. Suk: Raněný.
9. B. Hegar: Tábor mrtvých.
10. O. Zich: a) V chrudimském kraji;
b) Vykoukala z vokynečka.
11. J. Jindřich: Já nemám v tom Klenčí ...
12. J. Jindřich: Panímámo.

Začátek v 8 hodin večer.

Vstupné divadelní.

Vstupenky v předprodeji u Novotných v Horní Branné čp. 7.

V neděli dne 10. června v 9^{1/2} hod. dopol. v Družst. domě

KONCERT TÉHOŽ SDRUŽENÍ S NOVÝM PROGRAMEM

pro školní mládež místní a okolních škol národních a menší-
nových s proslovem „o Komenském“.

Vstupné pro mládež 1.— Kč.

Komenský v anglickém parlamentě a je to dosud v historii jediný případ, kdy soukromému pedagogu bez zastoupení státu dostalo se té pozornosti a etí, aby předsedal v zákonodárném sboru jiného státu. V té době působil ve Francii velkomoňštník kardinál Richelieu, který věděl o velkém vzdělání Komenského, kterému se dostával p. 1642 z Francie pozvání, aby tam předsedal. Toto pozvání Komenský odmítl a to proto, že neovládal dobře jazyk francouzský.

Vševětový význam Komenského oceňuje Angličan Young ve spise „Komenský a američtí Indiáni.“ Potvrzuje v něm, že Komenský byl volán do Ameriky na universitu Harwardskou, avšak dal přednost pozvání do Švédska, kde byl do p. 1648. V Americe ale vydali „Pravidla řádů a kážní“ podle stejnojmenné knihy Komenského. Na harwardské koleji učili se podle knih Komenského a p. 1665 dosáhli dva Indiáni gradu univerzitního, neboť prokázali, že umějí latinsky a řecky, kterýmžto jazykům se naučili z knihy „Práva jazyků.“ Po jeho smrti vzdala mládež hold Komenskému. P. J. L. K. zapěl mužský sbor „Hus“ a českobudovské národní hymny.

Téhož dne v 8 hod. večer sebral místní spolek podporovatelů ochotníků „Tyl“ J. V. Kolára div. hrů „Pražský žid.“

Soukromý zázpis kronikář Jos. Janda mi tvrdil, že neodesl z Tel. do vyhledání dne 5. února 1628

nybriž až 28. února téhož roku. Současně časopis prohled
jím již dostal ke přístupu vzpomínání souhlasu odehran
Komenského dne 5. února 1628. /viz přílohu doklady/

BILDERBEILAGE DER „PRAGER PRESSE“
EINER DER LETZTEN AUFENTHALTSORTE KOMENSKÝS IN DER
HEIMAT

Der Giebel des Schlosses
in Branná, wo Komenský
1627/8 weilte.

Dr. J. V. Klíma:

LOUČENÍ KOMENSKÉHO S VLASTÍ.

K třicetému výročí.

Na dni právě procházející připadá nám památka velmi truchlivá. Napadlo se 300 let od odchodu smutných obví, kdy v českých hradech loučil se na hranicích české vlasti v Zaslavském průsmyku Jan Ámos Komenský.

Namáme si je přece dočasně o jeho osobě a jeho rodině, kdy a kudy se na poslední ubíral z Čech, do Německa se již nikdy potom nevrátil. Máme od něho jen v knize Světlo a tma, ve které vypisuje sjevení šprotařského jehně Kristofa Kottara, nervově rozrušené dívky Kristiny Poňatové a svého spolužáka Mikuláše Drábka, zvrhnutí popla, kdy a kudy z Čech odcházela Kristina. Až do Lohna provázeli ji pan J. Sádovský ze Sloupna, také Komenského mocný ochránce, u něhož v Bile Třemešné našel národní nálezi poslední důtek v Čechách. Proto byla na smadé domněnka, že cesta Kristina byla i poslední cestou Komenského z Čech.

Dívka byla po smrti své matky vyřazena otcem, bratrským knížem a polským šlechticem, do ochrany paní Angeliny Zárubové z Hustlína na zámku Branné u Jilemnice. Onemocněla tam nervově a měla ve své nemoci častá vidění. Tam na Branné ji božal také Komenský.

Kdeho po stěle pana Sádovského v Třemešné není dnes kromě starých sklepi již ani památka, máme na zámku v Branné kámen v původní podobě zachovaný místnosti, která kdysi hostila Komenského. Je to jediná, pokud víme, památka jeho druhu, ale nezdá se, že bychom si byli příliš vědomi její vzácné ceny.

Kristina měla koncem ledna vidění, že má donést list Valdštejnové choti v Jihlě v průvodu paní Zárubové i paní Sádovské a lékaře Libavia z Hostinného. Dívka přikaz dany je vidění spínala a vřítla se i se svým průvodem šťastně do Třemešné, až je ušla na dvoře Valdštejnově nashel, aby všechny osoby byly uvězněny. Tato okolnost uspokojila ani odchod Kristinu z Čech a pan Sádovský uposlechl rozkazu, ve vidění divně mu daného, a doprovodil ji až do Lohna. Dne 31. ledna byla ještě v Třemešné, 1. února již v Branné, 3. února v Zaslavě a 8. února v Lohně. Neodstoupil Komenský do Lohna již dříve, tedy jistě odcházeli v těchto dnech z Kristinou Poňatovou. O mnoho dříve odjížděl nemohl, poněvadž v polovině ledna byl ještě v Třemešné.

Komenskýmu docházeli tehdy 33. rok života. Byl pln touhy i plánu, jak pracovat pro duševní blaho a osvícení svého národa, byl pln nadějí, že proná sledování českých evangeliků přece jen přestane a že stáť český, válkou rušovaný, přece jen zase okřiva. S tímto nadějí odcházeli do vyhnanství, jak pevně doufal, jen dočasně.

Ale nevrátil se již — jak víme — do vlasti, po které toužil nikdy nepřestal, hledaje stále diplomatické cesty a prostředky, kterými by mohl získati návrat všech evangeliků. Všecko jeho činilo bylo ovšem márnou, a zejména jej škála mala naděje ve švédskou pomoc, naděje ve švédského kancléře Oxensterna, který Čechy při mírovém vyjednávání roku 1648 dříve opustil. Tehdy teprve, když v únoru r. 1650 byly v Norimberce dojednány poslední podmínky a provádění míru westfálského, viděl Komenský, že všechny jeho naděje jsou iluze. Tehdy také napal svůj volební „Křesťanský spolek Jednoty bratrské“, jímž se rozloučil se svou vlastí.

Arčí, jak rozdílné bylo toto dvojitou loučení! Tehdy mladý kněz, kterýto přemáhal píse, musel spíše ještě ušlétem hloučku svých souvěrců. Po 22 letech mu, povzrůstající se již tvrdými zkušenostmi životními nad božským tohto světa, nalezl ve formě „Křesťanské“ uchvatné slova starostkonného pošetlání, kterými svému vyvolanému národu prorokoval novou, slavnou budoucnost. Křesťan vydal pražský spolek „Komenský“ k dnešní slavnosti na staroměstské radnici v Praze.

Předseda Masaryk, počínaje své první poselství Národnímu shromáždění v slovy „Křesťan“, navázal přes stáletí našine, přerýván svezky naší nové svobody se starými právy lidskými naší samostatnosti politické, její konec vypudil jedinou z nejvyšších svých náhod národa do nenávratného vyhnanství. Masaryk ve „Světové revoluci“ sám napal, jak mu Komenského „Křesťan“ byl

při osvobodě našich mnohých stálo připomínkou. Vzpomínáme-li tedy dnes při oslavách prvního desetiletí naší svobody všech, kdo svobodu, tuto budovat pomáhali, pomůžeme nepomůžeme všichni jako Komenského. Nejen že jeho velká bolest a křivost se vřívá z dráhou naší českou před třemi sty lety, když i u jeho velké vřívě v návrat naší svobody.

Čelo průvodu.

Alegaické vozy.

Hold mládeže Janu Amosu Komenskému.

Rádniční průvoda u „Lípy svobody.“

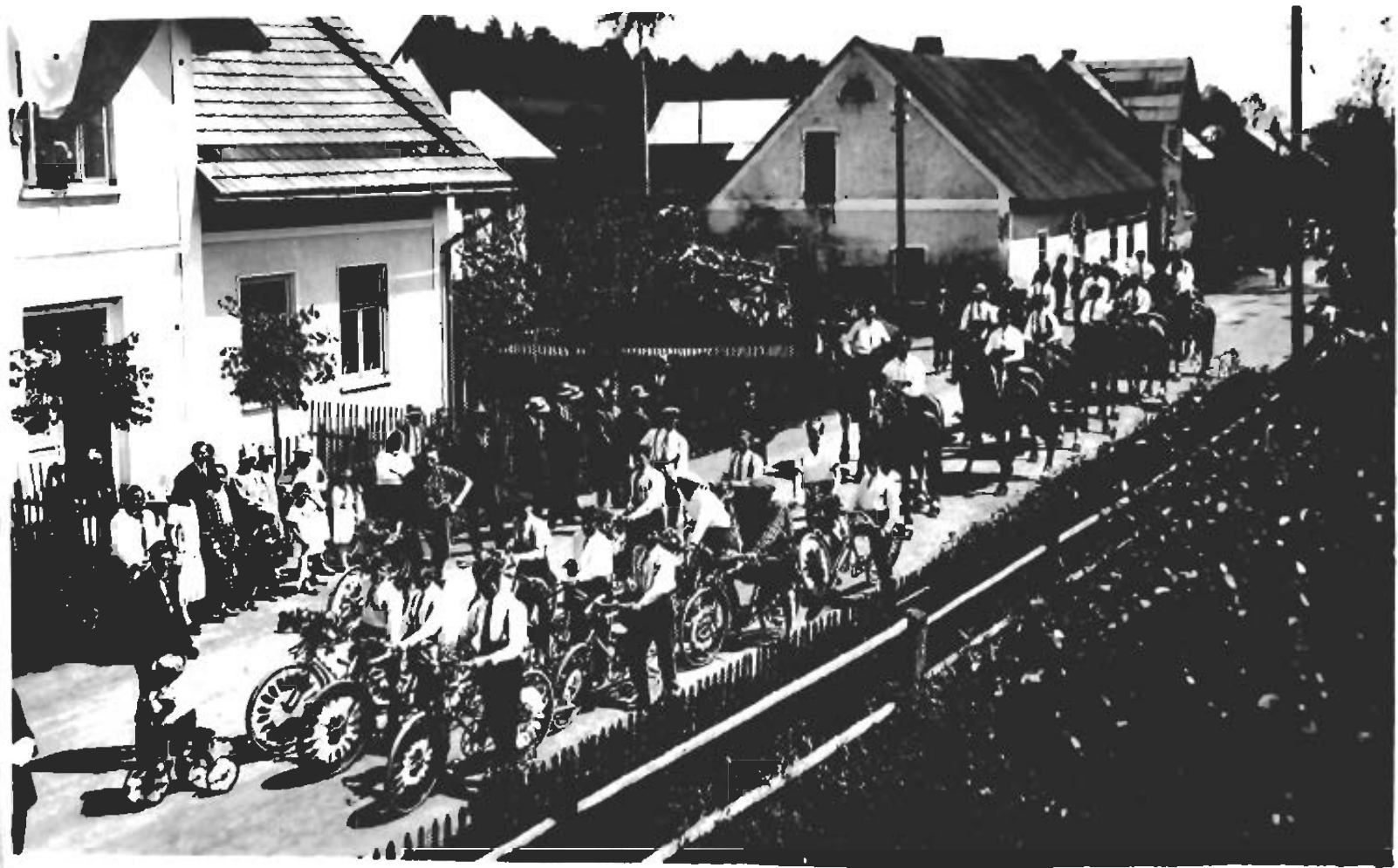

11. 5. 1932

Št. Schwarzinger
on.

Rádkovi přívodní u „Lípy svobody.“

Prohlášení samostatnosti řš. státu.

V červnu r. 1918 ustanovena byla Národní rada
československá. Provdělala se prozatímni vládu řš.
a postupně ostatními státy dohodovými a česko-
slovenská vojska se jako volníci mor. 28. října
1918 byl splněn domnělý požadavek posledního a poža-
davek, kterého je třeba k existenci státu, totiž
insinu, jímž řš. stát vstupuje v život jako
rovnoprávní člen mezinárodního společenství.
Dále vyvěstí se úřední příkazy, poslouží okresní
výborům a okresním úřadům, vydaný národní
výborem v Praze 28. října 1918, který v přivoděním své
moci a svou listech jako telegram je po všech pří-
ložek.

Úřední příkaz.

Ž Prohy okresní výborům
a okresním úřadům.

Praha čís. 3649.

Takto vydaný národní výborem dne 28. října 1918.
Samostatný stát československý nastoupil. (25) Aby zachová-
na byla souvislost státního právního řádu sestaven
nový, aby neustaly smutky a upraven byl nový

přechod k novému státnímu životu. Národní výbor
jmenem rozhodovacího národní jako vykonavatelé
smlouvanosti navrhuje člasek 1.

Státní fórum rozhodovacího státu uveď národní shro-
maďení ve srozumitelném a rozhodovacího národní radou
v Paříži. Jako orgány Jednotlivé úřady národní uveď
se tak stane vykonává státní smlouvanost národní výbor.
Viz 2.

Člásek 2. Všechny dožadující zemské a říšské pákory a
navícení přistávají provazní v platnosti.

Člásek 3. Všechny úřady samosprávné, státní úřady
ústavy, státní zemské okresní úřady a okresní jory pro-
středem národního výboru provazní úřady a jednáji
sle dorud platných pákory a navícení.

Člásek 5. Předsezení národního výboru se skládá,
aby tento pákou provedlo.

Podáno v Praze dne 28. října 1918.

Antonín Luchla v. p., Jiří Štichný v. p., Dr. Alois Kasík v. p.
Frant. Soukup v. p., Dr. Václav Probar v. p.

8) dodatky.) Ostatní úřady drží službu do příštího měsíce.

11.5.1936.

Ant. Schwarzenberg

Die Daten in dienstlichen Eingänge der mittels Typendruckapparates ausgefertigten Telegramme bedeuten: 1. den Namen des Aufgabebesamten, 2. die Aufgabenummer, 3. die Wartezeit (eventuell in Bruchform), 4. den Montagstag und 5. die Stunde und Minute der Aufgabe. Jede je zehnminütige Zahl der Telegramme, vylahovných strojím písmenkovým, značí: 1. jméno úřadu podatelce, 2. číslo podatelce, 3. počet slov (případně ve způsobu zkratky), 4. měsíc a den a 5. hodinu a minutu podání.

Wiedm' Circular

L. Praty obscurum
a specimen ¹⁰ *radicum*

Die Telegraphenverwaltung übernimmt hinsichtlich der ihr zur Befriedigung oder Bestellung übergebenen Telegramme keine wie immer geartete Verantwortung.

Práva telegramů vůbec není za telegrafní odpovědné ji ku dopravě a ku doručení.

Dienstliche Angaben:
Stufeneinstufung:

Telegramm — Telegram

BUS — 7

Prata

3648

45W

CC

100

10

10

1

100

La'hon rydany' narodniny vy'boreny dne 18 jujna 1918.

Samostatný stát československý odstoupil. Aby zachoval svou bývalou úroveň, musel se podřadit novému právnímu řádu. Nový zákon o státním právu, který byl přijat v roce 1918, stanovil, že stát československý je právní nástupcem státu rakousko-uherského. Tento zákon byl přijat v roce 1918 a stanovil, že stát československý je právní nástupcem státu rakousko-uherského. Tento zákon byl přijat v roce 1918 a stanovil, že stát československý je právní nástupcem státu rakousko-uherského.

D. S. Nr. 769. (Deutsch-böhm.) (A. 1916.)

Via 2

Die Daten im dienstlichen Eingange der mittels Typendruckapparates auszufertigten Telegramme bedeuten: 1. den Namen des Aufgabebesamten, 2. die Aufgabennummer, 3. die Wortzahl (eventuell in Bruchform), 4. den Monatstag und 5. die Stunde und Minute der Aufgabe. Číslo je složeno z číselných telegramů, typlovoených strojem písmenkovým, značí: 1. jméno úřadní podatelce, 2. číslo podání, 3. počet slov (nepřesně ve slohu slovník), 4. měsíc a den a 5. hodinu a minutu podání.

Gallung: 1
Druck: 1

TABLE 1

Eingangsnnummer:
Dokument-Nr.:

Doppel und Eis -

Die Telegraphenverwaltung übernimmt hinsichtlich der ihr zur Beförderung oder Bestellung übergebenen Telegramme keine wie immer geartete Verantwortung. Správa telegrafní výbavy neručí za telegramy odevzdané jí ku dopravě a ku doručení.

Dienstliche Angaben:
Stapel und Lauf?

Službu udělní:

Telegramm — Telegram

345 → 2

Aufgenommen von: _____ Aufg. Nr.: _____
Klasse: _____ Datum: _____

(continued)

191

2-20-98

durch:

1. $\frac{1}{2}$ cup $\frac{1}{2}$ cup $\frac{1}{2}$ cup $\frac{1}{2}$ cup

100

[Faint handwritten text]

13. *Salmonella* *Paratyphi* *B* group

Članek L. Vrhovi' dosavadnj' semske' a riške' sakovj, a nari-
seni' ustvaraji' proročim v plačastih.

Článek 3. "Všechny úřady samosprávy státní, územní úřady,
Státní zemské okresní a obecní jsou podřízeny Národní
mimo výbornu porádku úřadují a jednají dle domluvy platných
zákonů a nařízení atd."

Článek 5. Předním úkolem národnímho výboru se uhládá aby
tento zákon provedl

Podane w Prace due 18/12/1918

D. S. Nr. 769. (Deutsch-böhm.) (Auff. 1916.)

8. time de povera țară, dar înălțându-se, înălțându-se, și
sunt înălțându-se și înălțându-se și înălțându-se și înălțându-se

Radostný hlas říjnových slavných událostí r. 1918 doznal v řadách legie mnohého opožďení, podle toho, kdy zpráva o 28. říjnu pronikla do Francie, Itálie, na Balkán, do Sibiře a Omuriky. V řadách legie ozval se jistě spjžený a nadšený, že každý bratr přispěl k osvobození svého národa, s nadějí, že novost jeho říjny a slávy má a to nejen chvílkou, ale i pro všechny věky.

Je proto dobře, když si obnovíme v proužku, jaké bylo smýšlení a ústřední národa ve plavbě o příměních radostných okamžiků 28. října.

V prohlášení Národního výboru v Praze ze dne 28. října 1918 čtete:

Lide řeckobosenský! Vzklaumei očekávání polního kulturního světa, který se zohrávám na ptech, sepramimoi říjny slavných dějů, jsi vymaholili vesmírnými vyhovými řeckobosenských legií na přepadání bijosti, ve Vlasích a Sibiři. Zachovej stěh řístý, jako jej zachovalo Tve' národní vojko: řeckobosenská legie! Noví osvoboditelé Masaryk a Wilson, usměji bítí zklamání, že dobyli svobody lidu, který sloude sám sobě vládnouti!

I tím v pouzlosti jist prohlášení pražských delegátů Národního výboru a Praze řeckých poslanců v Ženevě ze dne

31. října 1918.

Připomínáme si mnohému proklamovanou vůli národa československého ze dne 6. ledna 1918 a slovně přislíbenou ze dne 13. dubna 1918, (přislíbenou českým spionovatelům?) plně splňujeme politiku a vůle národa, jak vojenskou tak diplomatickou. Národní radu československou, přeměněnou se v prozatímní vládu země československých, jakož i záměry, jež živě československého národa se Spojenci a spoje-
meckými mocnostmi učinila. Doufáme vyhovujeme ji odměnou za velké služby, jež národu národa poskytl.

O jednotnosti našich osvoboditelů bylo svědčí stejné prohlá-
šení nezávislosti československou vládou ze dne 18. října 1918:

„Toto máme přivítati, kdy Hohensternové volají k nám --, a kdy
Habsburkové slibují federalizaci již a autonomii neprohlášených
národů, my, československá národní rada, národní vláda
spojeneckých a vládou omezenou za prozatímní vládu
československého státu a národa, v plném souladu s pro-
hlášením českých poslanců, učiněným v Praze 6. ledna 1918
činíme a prokládáme toto naše prohlášení nezávislosti.“

Myslíme, že bychom v našem vnitropolitickém vývoji byli mnohem
dále, kdyby strany, které se v den 28. října 1918 výjimečně
stupem prohlásily pro program klasické vlády, zůstaly
mu věrné, rovněž, důsledně a vytrvale přispívaly k jeho
postupnému uskutečnění.

Starba školou v Horní Znamce.

Žalý významu této záležitosti "Škola" pro veřejný i sou-
kromý život jednotlivců i společnosti, zejména nejvíce ze
strany jeho vyláčení učením a společenského zpusobu života
lidí této obce.

Největší počet lidí, jak v naší obci, tak i v okolních vesnicích,
zaměstnával se domácností a v textilních továrnách ve
Vrhlali. Výdělek nebyl velký a proto životní úroveň lidí
nebyla příliš vysoká. Po týdenní práci jak mladí, tak i starší
šli za potravou, buď do hostinice anebo soukromých bytů. Lidé
neměli a neměli jiné potraviny, než tou v harty a hudebníku
skupelkou. Mladí nejvíce šli za harty. Šlo se o vísky o
peníze, o hostinici více o peníze. Ovšem, že při takových
besedách se vždycky pít, propíjely se a prohrávaly v harty
i celotýdenní peníze. Prohrál-li větší část peněz, pěstovali
obvykle ze zlosti zbytek peněz propít. Za takových okolností
vycházely hádky, rováhy, které byly nejen pro jedince ale
i pro celou rodinu příčinou neklidných nálad. O rováhy
a rováže v této době nebylo nouze a vyhledávali se i takoví je-
dinci, kterým rováže šly a to hlavně při tanečních
zábavách vedlejší příjmem se zpusobu pít a stávali se za
takový honorář pro hádky a rováhy ujmouti. Ti se pro
svou hádku a rováhu chystali dříve, aby v případě sou-

ducho zakrokem mohli se vyhnouti stavu spíllosti, jako po-
lehčující okolnosti, tím přivodili beztrestnost úroňek a spa-
leuého hrubstva. Za takových poměrů staly se i příjazy,
že slušný mladík, třeba že pro svou snámost s dvěřtem byl
lidské plet. Takový incident popudil jeho kamrady, jinak
slušné mladíky, kteří v nestřeženém a příhodném okamžiku
provedli spílotu, která samozřejmě nepřinesla žádného uklidnění.
Takový zážitek byl dříveho honosem k dalšímu vyprovoka-
címu pásem přátelské práva, které se někdy provádělo po bítěho
dne před proky rotujících diváků. Z toho je vidno jasně se v
té době udržoval umění a společenský uctěný život. Zdobě-
ním jednoty scholářské ve Valtěři a ogramu nastal v tomto
životě malý obrat, z kterého měl každý poznamný slovek radost.
Nastal kamradský život a podobně pásem přicházejí mnoho
příjemnosti. Veliké v provokování dřívějších poměrů, hned po-
voum intenzivně dokazují občanství, že umě přivádějí krásný
star, slušný a přátelský společenský život, život osobní ji-
stoty a bezpečnosti. A bylo toho již velice třeba. Správe tato
soba byla pro čem nárůstosti a politický velkou práva a
pohodlná. V dějinách nárůstu snad není příkladu, který
by se rovnal rozvíjení čem v Rakousku. A k tomu
něm tehdejší vládnoucí kruhy ve Vídni klidně přikládaly.

Pro všechnu prokuraci' bezpochybně na svou ríšskou vládu, dostavěna se k tomu od Němců' pronájem' ríš. úřadů. Jemu uvolněný novodem bezemným, novodem rochovejch palác, na které proti' jemu klady. Pak se uplatil na ríšské radě ve Vídni německý poslanec Ottomann. V této příležitosti' době let osmdesátých, minulého století, byla v H. Zgrauce' založena Polovina' jednoty, "Pohl" a to roku 1895. Nea si mohla postavit vlastní budovu, přidala pro svou paláci, kde také' její pohlednou činnost' pokračuje v hostině. Zlatouva Zlatáček čp. 8., později u jeho nástupce Růžka Otáškovi. Odtud přemístila do hostince Antonína Grosmanova čp. 100/101. Tento hostinec v několika málo letech, stal se vlastnictvím různých majitelů. Po Antonínu Grosmanovi stal se majitelem hostince Jan Zlobáček m. v. H. Zgrauce, ten prodal hostinec knížeti Querspergovu a Cíto' u Horch, od něhož koupil hostinec "Vědecký komunistický" spolek v H. Zgrauce, který v nedlouhý době likvidoval a majitelem hostince stala se "Komunistický" družstvo, "Zjednotěnost" v Horčích. Správa komunistického družstva, "Zjednotěnost" byla komunistická a jakmile se definitivně stala majitelem hostince a jeho objektu, dostala též jednotu, "Pohl" vypořád a ústnosti. (R. 1927.) Polovina' jednoty, "Pohl" v Hor. Zgrauce, která měla, která měla ríšskou paláci, prozradila od

harrachovského velkostatků (číslo 215/1415) na západní straně hrobky hrabat z Harrachů při okraji silnice (jižní strana) rozhodl se pro postavení vlastní školy. Do jejího zřízení množství stavebního materiálu bylo na zřízení místu věnováno, z důvodů estetických, etických, finančních a j., pro shodu s velkostatkářem Otou Harrachem a se souhlasem prorehořského úřadu v Praze, provedena výměna pozemků. Půl. jednoty „Škol“ postaveny pozemků na jižní straně Harrachovského pozemku v Hl. Zbraslavi, kde také škola stojí.

Zřel otevřen 18. srpna 1929. u příležitosti hromadných ro-
dáků a odměnů svého učila. Harba škola vyžádala si
úspěchu 400.000 Kč. Pro všechnu pomoc a podporu místního
občanstva i z okolních míst, které na stavbu školy neuvolo-
převážně dary, místní polovici a polovici z jiných obcí darovali
stavební materiál. Potřebný materiál na stavbu bezplatně
posílali. Že řada řemeslníků a dělníků poskytovala podporu
nejenom dobrovolně bezplatně práce. Pro všechny tyto oběti
a velkou obětivost řemeslníků jednoty „Škol“, zřízení školy
zastřešena sluhou 160.000 Kč. Děk je kromě zápisů k tomu
místního společenství a působení spolků a to v sluhopisech,
za které se povinně majetní členové školy. Již při přípravi-
mých pracích spoléhala jednoty na dobrovolnou pomoc

podpor. spolku div. ochotníků, "Týl" a "Lil". Obec legio-
nistická v H. Zvonu. Ne usnesení valných hromad na-
stalovali se "Týl" a "Legie" jako nájemníci do smlouvy.
Někteří členové těchto sloček jivili bray přání, aby zase nejdříve
byli a toto neu. Že v tomto směru se pracovalo, důkazem toho
je valná hromada "Týla" ze dne 22. února 1931. Touto valnou hromadou
zvolena správcem "Týla" se přiměla, že se zase spolek vrátí na
své bývalé přisobství n.p. 100/101. (Objekt dostal pořadí číslo 328.)
Způsob, jakým se tak stalo, svědčí k domněnce, že rozklad přání
byly osobní zájmy jednotlivců, kteří blaho spolku považovali, zejména
svědčí vyhlášení i posloučivých členů, které bylo provedeno i proti
stanovení a i správné finanční výsledky v novém přisobství. Protest,
podaný proti valné hromadě, ze dne 22/II. 1931. dostal se, po ro-
zhodnutí okresního úřadu v Jilemici a Žateckého úřadu v Praze,
až k nejvyššímu správnímu soudu. Provedení jeho rozhodnutí, při-
znání pro skupinu Trdlice a spol. (není členů Sokola), tato
neřádná, takto končený výsledek sporu neměl za následek nějaké
změny v dané společnosti. Hlavním důvodem bylo aniž položení samostatného
dramatického odboru "Sokola", který přejal přiměřenou
divadelní činnost, jež měl po dlouhou dobu "Týl", spolek s
velikou a krásnou divadelní tradicí.

Přítání lidu.

Dne 2. prosince roku 1930 upomínám obyvatele v Horní
Zámostí roku 1938. Přítání lidu pod slibem mlčen-
livosti a demokratické uctivosti vykonali tři
sátání komisaři, ustanovení ze řad občanů, kteří
po schválení okresního úřadu v Jiluvě, jako nejvyššího
odhadovatele úřadu, měli osobně zúčastnit se
vyřizování úřadu vykonu. Přítání lidu ve zdejším obci
bylo úřadem úřadu na sobě čtyřem a bylo také
za tuto dobu vykonáno. Bylo prováděno oddělení.
Obec rozdělena na 44 kilometrů úřadu L. j.
horní část obce, střed a dolní a k tomu příslušejí
samoty.

Pro horní úřad obce a jeho samoty. (Přítání,
střed a střední úřad ustanovení přítání komisařem
Nadporučík Lászlav Liskavský dělník.

Pro střed obce Přítání Rish., učitel, kterému
případli samoty: Bohdanka, Javorok a Vyspěláky
Pro dolní úřad obce byl přítání komisařem Jolile Jor.
soukromník.

Přítání komisaře honoval okresní úřad v Jiluvě.

Přechem a zvěřem nových novic r. 1934.

Dne 17. června o úpravě proti byly v odpoledních
hodinách na pověři zdejšeho hostela sv. Mikuláše
pověřeny a zvěřeny dva nové zvonu. Tyto byly malované
za zvonu, (jedem z nich byl starý a praměný, jako je
veliký zvon, který rakousko-uherská vojenská správa, za
dobu světové války roku 1916 zabrala pro vojenské účely
válečné. Dle zprávy z novin byly tyto zabavené zvonu,
nestalo-li se tak při shromáždění s hostelciích věř, v ústředí
únoru r. 1917 ve vídeňské zbrojovce porážející a postřelovací,
aby z nich mohla být vyrobena zkoroušená zbroj válečná.
Přechem zdejš. lid dlouho litoval zrušení praměného
zvonu. - Na pověření nových novic bylo připsáno
dary a odhazy.

Obřadní provedení pověření a zvěření nových novic
bylo zahájeno přivodem obcí ke hostelu. Zvonu byly
na pověři vytohovány na severní straně pověři. Při vy-
zdvírání prvního novic husba hrála hostelci přivě-
" Písníčko pro zvonivce Tebe

O paté hodině odpolední toho dne bylo již
poprvé vyřazeno.

Odhaleni' pramětu' vesky Jos. Širvi.

Učitelstvo okresu jilemnického pod záštitou obecních zastupitelstev Horní' Žramce, Rostok, Horní' Štěpánice a Svazů Národního osvobození v H. Žramci, uspořádalo dne 28. září 1934 v odpoledních hodinách, odhalení' pramětu' vesky Josefa Širvi, zesloužilému řídícímu učiteli, neobrozenému říčníku-buditeli a spisovateli. Oslava byla uspořádána na páněš a upomínku jeho 75. narozenin a pramětu' vesky zasazena na jeho rodičím domě v H. Žramci čp.: 27.

O jeho spisovatelské' činnosti pravili: Spisovatel profesor Fr. Lehmann z Prahy, zot. Josefa Širvi, Josef Beny, řed. měšťanské školy z Prahy, Jos. Kral, řídící učiteli z Dolních Štěpánic a jiní.

V této den po 3. hodině odpolední sebral „Podporovací spolek div. občanský „Lýl“ v H. Žramci Josefa Širvi div. hra „Thalci“ Dronov ze života krkonošského lidu s pramětem a zpěvy o 3 dějstvích. Tato hra byla premiérou a výtěžek poměry našich horských Thalci okolo r. 1900.

Řídící učiteli Josef narodil se 5. ledna 1859, zemřel 30 května 1920. Pohřben 14/V. l. p. v Rostokách u Jilemnice. Jako spisovatel a právní řčník patřil k těm starým „kauterům vlastnickým“, proto byl velmi oblíbeným a jeho náhledy šlo

*přivítal ve veřejnosti rozpuštění. Byl pravě uctíván.
Zasloužil o povznesení pověstí školy má učitelstvo okrem
jedenáctého a učenímové knihkupectví Josefa Širba ve
Vrhlabě, které převzalo z větší části financování tohoto učitelského
podniku.

1920
v ústředí 10. května 1920. v ústředí
učitelství v Vrhlabě.

Fotografie pamětní desky

Obět vzdělání školy.

Hospodářská krise

Velká hospodářská a správní krise také i umavní krise vypukla roku 1929 ve Spojených státech. Tato krise se objevila jednoho dne náhle a na většině lidí, když většina jednoho ráno přišla klesly všechny hlavní papíry na burse v Novém Yorku. Tento pokles byl jako bouře a důsledek jednoho z těch nových, jímž lidé, které Mptre Lincoln navrhl převést na papíry, obali lidi o dlouhodobé úspory. Ti lidé spekulanti sami utvářeli, jakou zhoubitou lahví uvedli do pohybu. Cenné papíry klesly k nemožnému minimum, banky přerušily převody, miliony lidí byly vyhozeny na ulice a každý přerušil Americká snítka. Z Ameriky se přenesla krise do Evropy. První na řadu se dostala obchodní a výrobní Anglie, po ní Německo, v roce 1932 Československá republika, nakonec byla poražena Francie, která se zbavovala milionů svých dělníků, z celého světa vyprázdněných.

Na příchodu krise došlo i k světovým obrátům. Vítěství bolševické krise v Německu, válka Itálie z Německem, větší změny ve finanční politice, kterými se staly řešit krise, aby poražené přerušily a obnovily. Německá racionalizace výroby přivedla mnoho lidí do umavního poměru. Různé domovní provozní i neprovozní ukončení, ze které dobře usnul příchod krise. Ještě více se

trávilily nároky v tom, jak ji protikosti a pabírat dalším
světu. Státy se nedovedly zhodnotit na opatření, které bylo
na nejvyšší míře, protože vyplývalo ze samé podstaty, rušivé
výroby, že nedovedly upravit pracovní dobu a mzdové poměry.
Tím světové obchody z toho všeho utrpěly a narostl nárok,
ujala se palubna' hesla, jako soběstačnost, urostaly těžké
politické přehánky, jako sboje a jiné. Řády, které křesťan
zavedla křise byly příliš těžké, přičti křise by shoučila porva-
linami duševní civilizace. Je samozřejmě, že vedle hospodářské
křise pomoval takto křise mrazu, která je vesměs největší
příčinou křise ~~mrazu~~ hospodářské. Bylo by dobře, aby tato
křise aspoň při nejmenším naučila lidstvo opatrnosti. Je to
moudrosti, protože celková bilance, jak mrazu tak i finan-
ční byla porušená. Je třeba, aby chom pabírali jejímu opakování
a zajistili se pro všechny případy. Štát zavedl statní str-
vovací akce pro nezaměstnané. Pro statní rozpočet to
znamenovalo zvýšení výdání skoro o jednu miliardu kor. rš.
Nové šetření statní proklady byly nezaměstnaným rozde-
lovány podpory ze statní shovovací akce pro nezamě-
stnané. Rozdáváním podpory v šetření vykonávali ustanovené
komise a to pod dohledem starosty obce a okresního úřadu
v přímě. V prvním období rozdávala potravinové listky statní

stravovací akce místu shudeňského konise, prodějí byla k
konise účelu ustavena konise ze pastupců psalických stran
rodějí obce. Potomkové listy statní stravovací ^{akce} na pět-týdenní
období předložal pro uveřejnění obce shudeňského v
žilavici, který rovněž podpor rozdělovací obce konise
přehléřel a opravoval, připravené psal, kloube v připravené
množství a které rovněž nebylo, neboť ~~na~~ prodějí ze statní
stravování měl jen ten, který byl podle 1929 aspoň pro obce
tři měsíce zveřejnění a byl uveřejněn.

Předložení stravování listy potřebným uveřejněním byl
rozdělovací následovně: Ženaty muž dostal 2 protuvirové listy
týdenní, svobodný 1 listek. Listek za přivízení konise byl
dáván, bylo na něm napsáno jméno uveřejňujícího a jeho
vlastní podpisem. Listek A byl kontrolní, listek B. výdejní.
Na takový listek mohl si uveřejňující na účet statní pokladny
u nejblížejší obchodníka v místě vybrati za deset kor. šl.
protuvirové dmušprotivky. Ženaty uveřejňující, dostávali pro
nedospělé děti uličné listy, 2 listy na jedno dítě.
Na 1 listek za 5. kor. šl., prodějí 4.50 Kč. mohl si vybrati ulička
u pokutka. Dále byla zhlédová akce a to k poměru str-
vování listy, 1½ kg. šleha. Cena jednoho lžičku 3 Kč.
Eliminované prodějí: Zrakový, uhlí, moucha, moucha,

rána, tuky. Tak byly tak svauc' mimořádně jedno-
rozse' vánoční povinnosti přispěvky pro děti.

Finanční řízení podpory nezaměstnaným vydanou v naší obci
a počet nezaměstnaných volně porovně uvěsti, poněvadž během
hářejšího roku od vzniku hospodářské krize byl vždy kolísavý.

V době letní byl počet nezaměstnaných menší, v době zimní
se zvýšil a tak svauc' pracovní delovstvo.

Rok 1935 v měsíci květnu vykazoval počet nezaměstnaných 258,
rok 1936 v téže měsíci 187 a roku 1937 v měsíci lednu 112 osob.

Shled se dále as přibližně zjistit různé výdaje na podpory a
v celkové částce as 4000. až 5000. Kč. měsíčně, v období zimním
8000. až 10000 Kč. měsíčně. Ročně as 76.250. Přelomky akce Kč. 22.700
a následně Kč. 7.500.

Na potírání nezaměstnanosti byla také provedena produktivní práce
a zaměstnanost. Stát přispíval při podnikání veřejných prací
částkou 7 až 8 Kč. denně na jednoho dělníka. Za tou pří-
činou na snížení nezaměstnanosti byla ve xdejší obci po-
stavena silniční přepojka Hl. železnice - Vysoká. Pro-
tožové práce i podnikání poskytoval podporu.
Pro to se musí uvést různé, nejen silniční, ale i jiné -
služby, obhospodňovací a jiné práce hospodářské třídy.
Když se takto dělníci učili i jiné výdělek.

Velkou příčinou nezaměstnanosti došlo k tomu v naší obci a jejího
 zemědělského hospodářství byla stagnace v textilním průmyslu
 a navíc i v důsledku této zastavilo několik továren ve Velešově;
 kam se zdálo došlo k tomu, že došlo k tomu, že se práce, která byla
 nebo zastavila svůj provoz. (Příklady: Jernova a Otčenášková.

Mechanické točivky: Otčenášková, Goldschmidtova a Schreierova.)

Práce, které byly v provozu, občas pracovali dobře a uvolnili.
 Některý týden, ba i více týdnů se nepracovali. Jiný se pracovalo
 24. hodin z. j. 3 dny v týdnu. Z toho je vidno, že pracující
 lidé měli velmi malé výdělky. (Máda za 3 dny pro došlého 60.

o 70 Kč.) Z toho všemu hospodářská krize přinesla pracujícím lidem
 nižší mzdu. Práce životních potřeb nematlo, naopak
 ceny životních potřeb byly zvýšeny. Některé práce dokonce přestaly
 si velmi hořlivě. Vyměnili peníze, obaly a množství do mnoho-
 žnosti masy připravovali, nebo dobře věděli, že lidé hledají
 zaměstnání a to bylo až dost, aby utvářel svůj život, přijímal
 práci za každých podmínek pracovních i osobních. Vyskytli
 se i případy, že jednotlivci pracovali bezplatně jen za stravu
 a byt, dokonce i prostřednictvím noviny byly takové nabídky
 učiněny a velice poskytovat, že staly se i skutekem. Vyšší škola
 shromáždila, která se obaly mělo velké množství jedinců
 dopomohla k pracovnímu jistotě, ani na toto přehledně.

hospodářské krise vedla krouce. Mnoho se konstatovati že
 velmi nepatrné výjimeky dobrých a šlechtivých jedinců, kteří
 byli na tolik rozumní a uvažně plaví, že se usmívali k
 takové nestydatosti, aby pro svůj hmotný záruk přispěl z bídy
 lidu těžili. Že se to nemělo, že v době tak zvaného osvíc-
 ení, avaritního štěstí, mohla by existovati taková polohy, která
 se projevuje v přímé systematickému potírání člověka člověkem.
 Že se to nemělo, že by bylo na světě tolik plavých lidí, ba
 dokonce že by měli i máh. Proto musí jednou přijít doba,
 kdy nabudou malou část dobrých, aby ten plavý skočil na kobylku.
 Lid není boze nuly, jak o něm někdo myslí. Vidí ten královský
 poradčí, jak jeden řídí v nadbytku a vštěpování polohy, co druhý
 zase velmi strádá. Vidí ten luxusní a přeprychový aut, který je
 největšího polohy, která se mnohdy nerozváží a v něm živému
 nebezpečnou neplodnosti, vlastně pro celý národ, takřka v nepřetr-
 žitém řetězu, řídí se po silnici do přeprychových výletůch
 míst, aby si pro budoucí převr, jina i z bídy chudáků vytráží,
 „přijemili“ ten svůj život. Chudák jdoucí po silnici je od
 aut obložen prachem pohonných látek, jízdu zvrhnuje
 silniční prachem nebo blátem. - V roce 1936/37, kdy se paster-
 řila kolobka průmyslových podniků nastouží křepice a jest
 právní mohlého lidu, aby bylo trvale a pronikavěji.

Aby přístě roky přinesly malému lidu všestrannou jistotu,
bezpečnost i zlepšení hospodářských a sociálních poměrů.
Svět již měl podobu hospodářské tůžhy. Sedmú biblických
hubených let egyptských uvidel jen asi biblickou bůž.
Jsem dobytek přehlédem a ponaucím, aby na příjmy
krise byly štěty nejen příjmy, ale vedli jim včas
zabránit. Tuto (hospodářskou) hospodářskou a umami krizi
lidstvo odvede a trpělivě nadejde, jako přirozenou potrobu,
ale nelze přehlédnouti, že by si na konec zdálo lidská práva
nějakým způsobem sama pomohla.

Dodatek:

Kdo politikal podporu gentokého systému, neměl nárok na
podporu ze státu' prostřednictvím pro uveřejnění.

Nepolitikal-li organizovaný uveřejnění dle gentokého systému
organizace podporu celkově 20-krát týdně, mohl uplatňovati
nárok jen na minimální příděl ze státu' prostřednictvím akce.

Obsah.

-185-

Stránka	Věc
1-2	Titulní list a pamětníci obce Branné.
3	Mapa Branné v měřítku 1:25.000. (Lesy dle stavu 1890)
4-7	Mapa lesních oddílů dle stavu 1916 v měřítku 1:8640.
9-12	Žeměpisná poloha, rozloha, všeobecný popis.
13	Šetření lidu 1842, 1890, 1921.
14-15	Počet mužů a žen od 20 let a jejich zaměstnání v r. 1919.
16-19 ¹⁹	Žámek.
20	Špitál, hrobtka, škola, knihovna, pošta, četnická stanice.
21-22	Výčet spolků.
23-26	Vodopisné a geologické poměry.
27	Původ pojmenování Branné.
32	Osídlení Branné.
33	Poměření předhoří. Prameny.
34	Nejstarší páni panství Štěpanice.
35	Výprava Husitů 1424.
35-36	Štěpanický mrad.
37	Dějiny rodu Valdešů.
38	Žámek v Branné.
39	Václav Záruza z Hustiřan.
40-41	Komenský.
42	Albrecht z Valdešů.
43	Otto Bedřich z Harrachů, Ferdinand Bonaventura a správa panství za kardinála Harracha.
44	Zpustošení Branné 1646. - Žámek.

- 45-55 Správa panství ze kardinála Harrocha Počátek protireformace
56-57 Rozšíření panství o panství jilomnické a jiné manství statky
58-60 Alois Tomáš Rajmund spis o hranice Odpuštění dluhů poddaným
62-71 August Gerold Arnost Guido Plátenický Bída ve vsích i po
válce třicetileté
72-81 Poměry poddanství v 16 a 17 stol. a vámpoty vslechní
82-87 Ceny v 16 - 18 století
88. Portrét velkovévodů. Oheň v jilomnici
89-90 Portrét plátenického
91 Koupi. Irvenoustih statka ve Vltkovicích
92 Poměry na začátku 19 století
93 Toleranční patent
103 Staré pramenné strany
107 Vzpomínky na J. A. Holouského
108 Prohlášení samostatnosti řol. státu
117 Státní právní v H. Jirani
122 Právní lidé n. 1830
123 Svěcení a zrušení nových prouků
124 Odhalení pramenné vesky J. S. Sirovi
126 Hospodářská kniha.